

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat de Filosofia i Lletres

Memòria del Treball de Fi de Grau

L'evolució de l'agricultura ecològica a Europa, Espanya i Illes Balears

Andrea Bufí Tur

Grau de Geografia

Any acadèmic 2015-16

DNI de l'alumne:47255779W

Treball tutelat per Jaume Binimelis Sebastián

Departament de Ciències de la Terra

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autor		Tutor	
	Sí	No	Sí	No
	☒	☐	☒	☐

Paraules clau del treball: Agricultura Ecològica, Evolució, Distribució de l'agricultura ecològica.

ÍNDIX

1. Introducció	Pàg.4
1.1 Què és l'agricultura ecològica i com sorgeix.	Pàg.4
1.2 Com ser un productor ecològic.	Pàg.7
1.3 Beneficis de l'agricultura ecològica.	Pàg.7
1.4 Problemes de l'agricultura ecològica.	Pàg.8
1.5 Estudis previs de l'agricultura ecològica.	Pàg.8
2. Metodologia	Pàg.10
3. L'Agricultura Ecològica a Europa	Pàg.11
3.1 Normativa i regulació de l'agricultura ecològica a Europa.	Pàg.11
3.2 Evolució de l'Agricultura Ecològica a Europa.	Pàg.12
3.3 Potencial de creixement de l'agricultura ecològica a Europa.	Pàg.18
3.4 Tipus de cultius.	Pàg.18
3.5 Productors ecològics.	Pàg.20
3.6 Control i certificat.	Pàg.22
4. L'Agricultura Ecològica a Espanya	Pàg.23
4.1 Normativa i regulació de l'agricultura ecològica a Espanya	Pàg.23
4.2 Evolució de l'agricultura ecològica a Espanya.	Pàg.26
4.3 L'extensió i la distribució de l'agricultura ecològica a Espanya.	Pàg.28
4.4 Mercat de productes ecològics.	Pàg.32
4.5 Canals de comercialització.	Pàg.33
4.6 Certificació ecològica	Pàg.34
5. L'Agricultura Ecològica a les Illes Balears	Pàg.36
5.1 Normativa i regulació de l'agricultura ecològica a les Illes Balears.	Pàg.36
5.2 L'Agricultura Ecològica a les Illes Balears.	Pàg.38
5.3 L'extensió i la distribució geogràfica de l'agricultura ecològica.	Pàg.39
5.4 Canals de comercialització.	Pàg.44
5.5 Consum de productes ecològics a les Illes Balears.	Pàg.45
6. Conclusions	Pàg.46
7. Bibliografia	Pàg.47

Agraïments

Al meu tutor de Treball de Fi de Grau, per la seva ajuda i paciència.

Als meus companys que m'han acompanyat en aquesta etapa.

1. Introducció

1.1 Què és l'agricultura ecològica i com sorgeix

L'agricultura ecològica és una alternativa innovadora a l'agricultura convencional que es centra en la producció d'aliments de qualitat respectant el medi ambient. També és coneguda amb el nom d'agricultura orgànica i agricultura biològica.

Per tal de comprendre el funcionament actual del sector de l'agricultura ecològica en qualsevol regió resulta fonamental prestar atenció als aspectes socioeconòmics i polítics que determinen l'entorn en que es desenvolupa aquesta activitat. Aquest entorn està determinat per les relacions intersectorials dins del sistema agroalimentari ja que l'agricultura està fortament relacionada tant en la indústria d'agroquímics, la indústria alimentària i la distribució comercial.

L'agricultura orgànica tracta de donar resposta als problemes mediambientals de l'agricultura convencional, però no per això és aliena als processos de canvi en el sector agrari en general i en les relacions que l'agricultura estableix amb altres sectors. Per contra, només es pot comprendre la dinàmica actual de l'agricultura ecològica en el marc més ampli de canvi en l'agricultura.

Per comprendre la dinàmica actual de l'agricultura és necessari prendre en consideració el conjunt que és el sistema agroalimentari entès com "El conjunt de les activitats que concorren a la formació i distribució dels productes agroalimentaris, i en conseqüència, al compliment de la funció de l'alimentació humana en una societat determinada" (Malassis, 1979 citat per Whatmore, 1995). La idea central del concepte de sistema agroalimentari és la interdependència existent entre les diferents activitats i sectors que concorren en la funció alimentària. Ja que com indiquen Marsden & Little "Els diferents sectors han de ser entesos no simplement aïllats, sinó que el context de les seves interrelacions dins una organització econòmica i social més ample del sistema agroalimentari" (Marsden & Little, 1990)

L'agricultura ecològica sorgeix en el context de globalització com una resposta productiva als problemes socials, econòmics i mediambientals que l'agricultura convencional genera. És a dir, neix de la preocupació cada vegada més present en la societat, per conservar el medi ambient, alimentar-se per cuidar de la salut i promoure el desenvolupament rural de forma sostenible.

El funcionament general del sistema agroalimentari és rellevant per a l'agricultura biològica per dos motius. En primer lloc, les relacions de poder subjacent a l'actual funcionament del model agrari imperant també afecta a l'agricultura ecològica. Per altra banda, les possibilitats de que l'agricultura ecològica sigui una autèntica alternativa per el medi rural i l'agricultura depenen no tan sols de qüestions tècniques de maneig en finca, sinó de l'organització socioeconòmica i política concreta del sistema agroalimentari a on s'insereix a escala local, regional, nacional i internacional.

L'agricultura orgànica pot encaixar en diferents organitzacions del sistema agroalimentari que determinarà no només com es distribueix el valor afegit entre els diferents sectors, sinó també en les tècniques concretes de maneig. Podem distingir un model que concep l'agricultura ecològica com un nínxol de mercat en la globalització i un segon model que concep l'agricultura com una alternativa agroecològica al actual model agrari industrialitzat.

La primera qüestió que s'ha de tenir clara és que la pràctica agrícola és la modificació de l'estatus naturals dels ecosistemes, sent impossible entendre actualment els paisatges sense incloure la intervenció de l'home com un element creador, modelador i també destructor. Per D. Briggs & F. Courtney (1989) l'agricultura modifica físicament el medi ambient, citant nombrosos exemples de com l'agricultura perjudica el medi ambient a on es desenvolupen operacions de drenatge, sobreutilització de sistemes silvo pastorals de gran antiguitat, eliminació de tanques, reducció de l'espai vital d'espècies salvatges, etc. Per intentar pal·liar i evitar aquests i altres problemes que ha causat i causa l'explotació agrícola irracional que caracteritza el mode productivista de producció han sorgit noves concepcions de lo que es deu ser una pràctica agrària responsable, i com màxim exponent d'aquesta nova conscienciació ha aparegut l'agricultura ecològica.

Des dels inicis de la dècada dels noranta en tots els països que componen el bloc anomenat <<Primer Món>> s'ha generalitzat l'agricultura ecològica, produint augments percentuals en lo referent a superfícies dedicades, com a nombre de productors, empreses transformadores, distribuïdores i comercialitzadores. Fins i tot, en alguns països en vies de desenvolupament la producció agrícola s'ha enlairat. Així pues, el fenomen de la producció d'aliments i productors alimentaris ecològics ha adquirit una dimensió transnacional, es podria dir inclús planetària.

Per a Michalsen (2001) el desenvolupament de l'agricultura ecològica a Europa no només es troba relacionat amb el canvi marginal agrari, també representa la implantació de transformacions importants i recents en la societat.

La definició de lo que és l'agricultura orgànica és un tema que a vegades resulta difícil. Així Lampkin (1998) indica que hi ha tres problemes fonamentals a l'hora d'interpretar lo que és l'agricultura ecològica i lo que no és; de totes formes, la definició que ell dona és la següent:

<< L'Agricultura Ecològica és un sistema que tracta d'evitar l'ús directe o rutinari dels productes químics molt solubles o tot tipus de biocides, siguin o no d'origen natural o imitació dels naturals. En el cas de fer-se necessari l'ús d'aquests materials o substàncies, s'utilitzen el que tinguin menor impacte ambiental a tots els nivells>>.

Des de l'any 1991 a la Unió Europea existeix una normativa comunitària que defineix que és la Producció Agrària Ecològica. El Reglament (CEE) 2092/91 ho recull i la defineix de la següent manera:

<< Un mètode específic de producció amb respecte a l'explotació agrària que implica una utilització menys intensiva de la terra i una restricció en la utilització de fertilitzants o pesticides que poden tenir efectes desfavorables per al medi ambient o donar lloc a la presència de residus en els productes agraris. A més, l'Agricultura Ecològica implica pràctiques de cultius variades i una aportació limitada d'abonaments i esmenes no químics i poc solubles>>.

La Food and Agriculture Organization (FAO)¹ defineix l'agricultura ecològica de la següent manera:

<< Un sistema holístic de gestió de la producció que fomenta i millora la salut de l'agroecosistema, i en particular la biodiversitat, els cicles biològics i l'activitat biològica del sòl... Els sistemes de producció orgànica es basen en normes de producció específiques i precises la finalitat de la qual és aconseguir agroecosistemes òptims que siguin sostenibles des del punt de vista social, ecològic i econòmic. (...) Els requisits per als aliments produïts orgànicament difereixen dels relatius a altres productes agrícoles en el fet de que els procediments de producció són part intrínseca de la identificació i etiquetat d'aquests productes, així com de les declaracions de propietats atribuïdes als mateixos >>.

Però, la definició més completa sobre l'agricultura biològica és la que dona la International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM)², des de aquesta organització s'anuncia que l'agricultura ecològica ha de complir els següents principis per ser considerada com a tal:

- Produir aliments d'elevada qualitat nutritiva en quantitat suficient.
- Interactuar constructivament amb els sistemes i els cicles naturals, de manera que es potencii la vida.
- Tenir en conta l'ampli impacte social i ecològic del sistema de producció i processament ecològics.
- Fomentar i intensificar els cicles biològics dins del sistema agrari, el que comprèn els microorganismes, la flora i fauna del sòl, les plantes i animals.
- Desenvolupar un sistema aquàtic valuós i sostenible.
- Mantenir i incrementar la fertilitat de sòls a llarg termini.
- Mantenir la diversitat genètica del sistema productiu i del seu entorn, incloent la protecció dels hàbitats de plantes i animals silvestres.
- Promoure l'ús judiciós i la cura apropiada de l'aigua, dels recursos aquàtics i la vida que sostenen.
- Fer ús, en la mesura de lo possible, recursos renovables en els sistema agraris organitzats localment.
- Crear un equilibri harmoniós entre la producció agrícola i ramaderia.
- Proporcionar al ramat condicions de vida que tinguin en consideració les funcions bàsiques del seu comportament innat.

¹FAO: Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura, fundada a l'any 1945, encarregada de liderar els esforços internacionals per combatre la fam. Té en consideració a totes les nacions per igual, als països desenvolupats i els països que estan en vies de desenvolupament, amb l'objectiu de negociar acords d'igualtat i debatre la política estipulada. (<http://www.fao.org>)

²IFOAM: Organització de caràcter internacional fundada al 1972 i organitzada en grups regionals a on estan representats les principals organitzacions a nivell mundial relacionades d'alguna manera amb l'agricultura ecològica. Una de les seves principals funcions és l'elaboració de normes internacionals i de publicacions. (<http://www.ifoam.org>)

- Minimitzar totes les formes de contaminació.
- Processar els productes ecològics utilitzant recursos renovables.
- Produir productes ecològics completament biodegradables.
- Permetre que tots aquells involucrats en la producció agrícola i el processament ecològic duguin una vida que els hi permeti cobrir les necessitats bàsiques i obtenir ingressos adequats i satisfacció per la seva feina, incloent un entorn laboral segur.
- Progressar cap a una cadena de producció, processament i distribució que sigui socialment justa i ecològicament responsable.

1.2 Com ser un productor ecològic

El Reglament (CE) n°834/2007 i el Reglament (CE) n°889/2008, estableixen les normes bàsiques per a ser un productor ecològic.

L'agricultura ecològica està relacionada amb el sòl, així que un agricultor ha d'adquirir o rentar una finca amb la finalitat de convertir-se en un agricultor ecològic. Aquest tipus d'agricultura requereix el compromís i coneixement, per lo tant, s'ha de tenir algun tipus de formació sobre aquesta agricultura.

L'agricultura biològica és un sistema per gestionar una granja i la producció d'aliments, garantint les millor pràctiques ambientals, la preservació de recursos naturals, benestar dels animals. Aquests són els principis fonamentals que han de seguir una sèrie de mètodes de producció concrets; així com la rotació de de cultius plurianuals, l'ús d'abonament com a fertilitzant.

També és essencial per a fomentar la resistència natural a plagues i malalties en els cultius i ramaderia de manera natural; és important proporcionar l'accés a aliments de qualitat i pastures de corral per mantenir la salut dels animals.

Abans d'iniciar l'activitat ecològica, l'autoritat de cada Estat pot facilitar les dades que donin suport a les mesures disponibles i donen consells en general. També és important posar-se en contacte amb l'organisme de control de l'agricultura ecològica a l'Estat corresponent. Els organismes de control tenen el dret d'executar un control a cada granja i d'investigar si la producció segueix les normes establertes.

Els agricultors ecològics tenen un control anual per assegurar que compleixen les normes i si els productes que elaboren poden dur el logotip ecològic de la Unió Europea. Per què un producte sigui declarat com a ecològic, ha de passar un període de dos anys des de la seva conversió com a tal.

1.3 Beneficis de l'agricultura ecològica

El principal benefici que té l'agricultura ecològica i el que el motiva a adquirir aquests productes és la salut. Els consumidors es mostren sensibles als productes no alterats. Per una part, prioritzen els atributs dels productes que associen a una conservació de la salut i els vinculen amb el seu benestar i a la qualitat de vida que aquests poden aportar.

Per altra banda, molts consideren que comprar productes ecològics estan protegint a la seva família. Un altre benefici que té aquesta agricultura és per els animals, aquests no són alterats amb hormones. El gust dels productes també és un factor a destacar, ja que els productes no han estat alterats amb pesticides ni productes químics i mantenen el seu gust. I el que més es

destaca és la protecció del medi ambient; no es troba contaminat per les substàncies químiques que existeixen.

L'agricultura orgànica fertilitza la terra i frena la desertificació, afavoreix la retenció de l'aigua i no contamina els aqüífers; fomenta la biodiversitat; manté els hàbitats dels animals silvestres, permetent afavorir la vida de nombroses espècies; respecta els cicles naturals dels cultius, evitant la degradació i contaminació dels ecosistemes; afavoreix la biodiversitat i l'equilibri ecològic a través de diferents pràctiques: rotacions, associacions, adobs verds, etc.; potencia la fertilitat natural dels sòls i la capacitat productiva del sistema agrari; recicla els nutrients incorporant-los de nou al sòl com compost o adobs orgànics, i utilitza de forma òptima els recursos naturals.

Els productes ecològics són més saludables ja que estan lliures de residus tòxics persistents procedents de pesticides, insecticides, antibiòtics, fertilitzants sintètics, additius i conservants, molts d'ells utilitzats a l'agricultura convencional per eliminar insectes o plagues i combatre malalties, per afegir-les color i brillantor i que a mitjà o llarg termini produeixen efectes molt negatius en el nostre organisme.

Al no tenir substàncies artificials, els aliments procedents de l'agricultura ecològica són assimilats correctament per l'organisme sense alterar les funcions metabòliques. Un altre enriquiment de l'agricultura ecològica és que, al cultivar els aliments en sòls equilibrats en fertilitzants naturals, els productes són més nutritius ja que contenen uns nivells més alts de vitamines, minerals essencials, antioxidants, hidrats de carboni i proteïnes.

1.4 Problemes de l'Agricultura Ecològica

Un dels principals problemes que té l'agricultura ecològica és el preu, ja que es considera com el fre al consum de productes orgànics. Fins i tot, els consumidors regulars consideren que els preus són elevats i que això els hi dificulta moltes vegades en comprar els productes. Apart, que la relació <qualitat-preu> es troba qüestionada en alguns països per consumidors que es pregunten per les raons del important diferencial de preus amb els productes convencionals.

Un altra dificultat és l'aspecte dels productes (principalment en fruites i hortalisses) que a l'hora de posar-los a la venda no tenen l'aspecte que els consumidors estan acostumats a veure.

La falta de confiança en les certificacions o marques també és un inconvenient a destacar i finalment l'escassa disponibilitat de l'oferta, és una barrera important a l'hora de comprar.

Un altre contratemps és tenir un mercat dèbil, ja que aquest sector és relativament nou i que fins ara no ha pogut crear una estructura productiva i distributiva potent. La gran majoria que es produeix és per exportar i si hagués més ajudes al desenvolupament rural, afavorint la creació de noves empreses i de canals de comercialització, l'agricultura ecològica tindria més pes.

1.5 Estudis previs de l'Agricultura Ecològica

Als inicis de l'agricultura ecològica la bibliografia existent en espanyol sobre aquest tema era molt escassa, al igual que els cursos i les trobades.

Al 1983 el Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació va publicar un monogràfic introductori a l'agricultura biològica amb el número 26 de la revista <<Alimentación y Sociedad>>. Va ser editat per l'Institut d'Estudis Agraris, Pesquers i Alimentaris de la Secretaria General Tècnica d'aquest Ministeri, sota la coordinació de l'enginyer agrònom Miguel Ángel García Dory.

Durant 1987, tècnics d'una associació belga (CRABE) varen dur a terme, per encàrrec de la Comunitat Econòmica Europea (CEE), una investigació de la situació del moviment de l'agricultura ecològica en els països del Comunitat. L'informe es publicar amb el nom <<Balance de conocimiento y de aplicaciones de la agricultura biológica y su interés para la agricultura comunitaria>>. A la revista de <<Vida Sana>> es va reproduir la part dedicada a Espanya i apareixen els primers inventaris de la superfície de cultiu ecològic a l'Estat (1986-1987).

Al 1988 es realitza un treball de recopilació de l'evolució de l'agricultura ecològica a Espanya, des de els seus inicis fins al 2004. En aquest informe, titulat <<La Agricultura Ecológica Española>> el realitza l'enginyera agrònoma alemanya Gisela Lehmbecker de la Universitat de Hohenheim. Posteriorment l'Institut Nacional de Denominacions d'Origen, del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació encarregà la seva traducció. També a final dels 80 es realitzen els primers treballs <<fi de carrera>> per alumnes de la Universitat. Així, Juan Antonio Jiménez presentà a la Escola Universitària d'Enginyeria Tècnica Agrícola (EUITA) de Barcelona el treball <<Agricultura Alternativa>> a on aborda, els problemes de l'agricultura convencional, la història, filosofia, mètodes, escoles, qualitat, rendibilitat, tant de l'agricultura com de la ramaderia, realitzant part de l'estudi contactant directament amb alguns dels productors catalans. (Molina i Pérez, 2004)

Molt difosos varen ser els temes de José Luis Leceta (1987) i els d'Antonio García. En els darrers s'aborda l'agricultura ecològica des de els conceptes ecològics, quan encara en moltes Escoles d'Agrònoms no s'impartia la disciplina d'Ecologia.

Un altre publicació que es va difondre per tot l'Estat va ser l'obra autobiogràfica de Fukuoka <<La revolución de una paja>> en forma de traducció anònima. Aquest és un exemple de l'esperit que impregnava a les minories interessades en l'agricultura ecològica: la recerca dels fonaments tant científics com ètics.

Les trobades que s'organitzaven sobre l'agricultura ecològica, també era una altra possibilitat d'obtenir informació. A aquest esdeveniments assistien tant persones interessades en començar a conèixer els fonaments i tècniques, com els propis agricultors i tècnics que practicaven l'agricultura, ja que era una de les poques ocasions en poder intercanviar informació amb altre gent.

Els organismes oficials col·laboren en cursos i conferències sobre l'agricultura ecològica. Per exemple, les I Jornades Galegas sobre l'Agricultura Bioloxica (28-30, abril, 1983), col·laboraren EUITA i la Diputació; i les << Jornades d'Agricultura Biològica>> de Sevilla (29-31 de març, 1984), foren organitzades per la EUITA, la Diputació i la Conselleria i la Direcció General del Medi Ambient. També col·laboraren diverses entitats oficials en els

congressos organitzats per Vida Sana³. Així, en 1986 es va celebrar a Madrid el II Congrés d'Agricultura Biològica amb el títol <<La fertilidad del Suelo>>; col·laboraren l'Ajuntament, la Comunitat de Madrid i els Ministeris d'Obres Públiques i Urbanisme i d'Agricultura, Pesca i Alimentació. Aquest darrer es va encarregar de la corresponent publicació a través del servei d'Extensió Agrària de la Direcció General d'Investigació i Capacitació Agràries. (Molina i Pérez, 2004)

2. Metodologia

Aquest treball té com a objecte realitzar una aproximació a l'evolució de l'agricultura ecològica, tant a nivell local, regional com a europeu. Per dur a terme aquest estudi s'ha fet una recerca de bibliografia per tal de profunditzar sobre la temàtica escollida i per conèixer quin ha estat el seu desenvolupament al llarg d'aquests anys.

Una part de la informació presentada s'ha extret de la base de dades de l'Eurostat, disponible a la plana web, on es diferencia en dos conjunts diferents: estadístiques d'agricultura ecològica i estructura de les explotacions.

Les dades són proporcionades per els Estats membres sobre la base d'un qüestionari harmonitzat. Les dades d'aquesta col·lecta anual s'origina en les dades administratives de les entitats nacional encarregades de la certificació dels operadors que intervenen en el sector ecològic. Fins a l'any de referència (2007), la provisió de dades fou voluntària. Des de l'any de referència 2008 des d'ara, les dades han de ser entregades com dicta el Reglament (CE) n° 834/2007, s'aplica el Reglament (CE) n°889/2008 de la Comissió. L'estructura sobre les explotacions, en anglès *Farm Structure Survey (FSS)* es duu a terme cada 10 anys i en enquestes intermèdies al medi.

La informació per tal de dur a terme l'estudi a l'Estat Espanyol prové del Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient i de diferents llibres i articles. Les dades numèriques que s'han fet servir per poder extreure la informació i elaborar les gràfiques corresponen a l'evolució de la producció ecològica a l'Estat des de l'any 1991 al 2014, la superfície ecològica que hi ha a Espanya a l'any 2014 i la superfície ecològica per Comunitats Autònomes.

Les dades per fer l'estudi de les Illes Balears s'han recollit la de Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica (CBPAE)⁴ sobre l'evolució que ha tingut aquesta modalitat a les Illes, el nombre d'hectàrees que hi ha a les Illes Balears, el operadors inscrits en aquest Consell i la proporció de la distribució de l'Agricultura Ecològica a les Illes Balears.

³Vida Sana: l'Associació Vida Sana és una entitat sense ànim de lucre i declara d'utilitat pública que des de 1981 es dedica a promoure l'agricultura ecològica i l'alimentació sana com a base per una societat més justa i respectuosa amb el medi ambient (<http://vidasana.org/>).

⁴El Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica (CBPAE) va ser creat a l'any 1994 com un òrgan col·legiat i desconcentrat de la Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern Balear. Quan les Illes Balears assumeixen les competències en matèria de producció agrària ecològica havia 27 operadors inscrits al CRAE. El 1995 va ser el primer any de funcionament del CBPAE, en aquest any el nombre d'operadors inscrits tan sols augmentà en 7, però el nombre d'hectàrees inscrites passà de 900 a 1.400 hectàrees. (<http://www.cbpaee.org/>)

Per últim, s'ha realitzat una entrevista orientada als actor principals del sector agrícola; els pagesos. L'entrevista permet un acostament directe als individus de la realitat. Es presenten una sèrie de preguntes que aniran coordinades per un guió realitzat de forma seqüenciada, on el pagesos amb les seves respostes d'opinió personal, ens ofereixen el seu parer sobre l'evolució de l'agricultura ecològica a les Illes, la seva decisió sobre la elecció d'aquesta tipologia de cultiu sobre un altre, la sortida dels productes al mercat o quins beneficis té l'agricultura ecològica per a la població. S'aconseguirà conèixer quina és la importància que té l'agricultura ecològica a les Illes Balears i quina trajectòria o rumb pren. La obtenció de dades referents a les condicions generals sobre les ajudes que reben per part de la Comissió Europea, de l'Estat Espanyol o del Govern Autòmic. El seu grau de satisfacció amb aquestes ajudes o si del contrari son insuficients. També es va fer ús d'aquesta metodologia per l'Associació Producció Agrària Ecològica Mallorca (APAEMA) amb l'objectiu de saber quin és el tipus de consum de productes que hi ha a les Illes Balears.

3. Agricultura ecològica a Europa

3.1 Normativa i regulació de l'agricultura ecològica a Europa

Normativa Europea	
Reglament	Regula
Reglament (CEE) 2092/91 del Consell de 24 de juny de 1991	La producció agrícola i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris
Reglament (CEE) n°1804/1999	Incloure les produccions animals, al Reglament (CEE) n°2092/1991 sobre la producció agrícola ecològica i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris.
Reglament (CE)n°178/2002 del Parlament Europeu i del Consell del 28 de gener de 2002	Estableix els principis i els requisits generals de la legislació alimentaria, es crea l'Autoritat Europea de Seguretat Alimentaria i es fixen procediments relatius a la seguretat alimentaria
Reglament (CE) n°882/2004 del Parlament Europeu i del Consell del 29 d'abril de 2004	Els controls oficials efectuats per garantir la verificació del compliment de la legislació en matèria de pinsos i aliments i la normativa per a la salut animal i benestar animal.
Reglament (CE) 834/2007 del Consell, de 28 de juny de 2007	La producció i etiquetatge dels productes ecològics
Reglament (CE) 889/2008 de la Comissió, de 5 de setembre de 2008	Estableix disposicions d'aplicacions del Reglament (CE) 834/2007 del Consell.

Reglament d'execució (UE) n°392/2013 de la Comissió de 29 d'abril de 2013	Modifica el Reglament (CE) n°889/2008 en lo que respecta el règim de control de la producció ecològica
---	--

A l'any 1991 es redacta el Reglament (CEE) 2092/1991 de la Unió Europea que regula l'agricultura ecològica. Entrà en vigor al 1993 a mode de llei. Apart de la producció també es regulava l'etiquetatge dels productes i aliments ecològics. Aquest Reglament va sorgir juntament amb la reforma de la PAC.

També es va regular el comerç a nivell comunitari, buscant homologacions per poder comercialitzar productes orgànics entre els diferents estats d'Europa amb les mateixes garanties. A l'any 2000 s'elaborà un logotip conjunt d'agricultura ecològica per a tota la comunitat.

Amb el pas dels anys s'ha seguit legislant i afegint esmenes al reglament existent, no obstant això, a l'any 2007 es va decidir crear un nou Reglament, derogant a l'anterior.

Reglament (CE) 834/2007, del Consell, de 28 de juny de 2007, sobre la producció i etiquetatge dels productes ecològics i el Reglament (CE) 889/2008 de la Comissió, de 5 de setembre de 2008 a on s'estableixen disposicions d'aplicació del Reglament (CE) 834/2007 del Consell. Reglament de la Comissió (CE) 1235/2008 del 8 de desembre de 2008 amb normes detallades en relació a la importació de productes ecològics de tercers països.

Regulació

En el marc legal establert per la Unió Europea per a la producció ecològica vegetal i animal s'inscriu en el context de la Política de Qualitat dels Productes Agroalimentaris. Aquesta política impulsada a començaments dels anys 90, pretén respondre a la demanda cada vegada més significativa de consumidors europeus dels productes que incorporen qualitats específiques i diferencials front a la creient estandardització dels productes convencionals.

No obstant, l'agricultura biològica va més enllà d'un sistema més de producció d'aliments de qualitat, ja que incorpora uns valors ambientals i socials, però, sobretot un altre forma de produir i de relacionar-se amb els consumidors.

La reglamentació de la producció ecològica és necessària per establir unes normes comuns, de producció i etiquetatge per a tots els productes ecològics que es comercialitzen a la Unió Europea i així evitar la competència deslleial i els fraus en el mercat comunitari de productes ecològics. El compliment de la normativa garanteix al consumidor que els aliments ecològics es produeixen segons les directius pertinents i tan sols els productes obtinguts d'acord a la normativa agrària ecològica poden utilitzar el seu etiquetatge o publicat. (<http://ec.europa.eu/agriculture/organic/>)

3.2 Evolució de l'agricultura ecològica a Europa

Al llarg del segle XX es produïren una sèrie de canvis en l'organització de la funció alimentària que alteraren de forma radical la relació preexistent dels agricultors amb la naturalesa. A mesura que avançava el procés d'industrialització, la relació amb la naturalesa s'anava percebant com una relació de subordinació i de dependència i com un límit que s'havia

de superar. Així, que els canvis en la funció alimentària en aquest segle volen reduir els "obstacles" biològics que frenen el procés de creixement econòmic (Goodman, Sorj & Wilkinson, 1987). Això es tradueix amb una creixent ignorància dels processos naturals que són la base de la producció alimentària i en una escassa atenció als impactes mediambientals que es deriven.

Després de la Segona Guerra Mundial s'inicia un procés d'un creixement econòmic accelerat que sustenta en la intensificació en massa d'un nombre reduït de països vinculats a un consum en massa. Durant aquest període, varen tenir lloc profundes transformacions al marge del procés de la industrialització general, produint-se una transformació radical del treball en l'agricultura.

La forta expansió industrial implicà el creixement de les necessitats d'abastiment alimentari d'una població urbana cada vegada major en un context de creixent separació física i funcional entre camp i ciutat. En aquest context, la garantia d'abastiment alimentari era fonamental per a l'estabilitat del procés de industrialització, així com el desenvolupament d'una alimentació no perible. Per altre banda, l'abaratiment de l'alimentació era un factor clau per a la reducció dels costos de reproducció de mà d'obra industrial i la diversificació de la demanda, condicions necessàries per impulsar el consum de masses. L'abaratiment dels productes agraris resultava també fonamental des d'un punt de vista del desenvolupament industrial al reduir el cost del principal input de la indústria de transformació alimentària (Soler, 2009).

Les polítiques agràries desenvolupades a la segona meitat del segle XX fomentaren una agricultura productivista per la necessitat d'abastir a la població d'aliments i aconseguir una certa estabilitat en els mercats. Els resultats, en un principi, varen ser l'increment de la renda agrària i el manteniment d'uns preus raonables als consumidors, però a la llarga s'ha demostrat que és un model insostenible que comporta determinats efectes negatius:

- Deteriorament del medi ambient.
- Contaminació per agroquímics.
- Aparició d'excedents en la producció agrària.
- Pèrdues de competitivitat al mercat i disminució del preu de venda.
- Pèrdua de recursos genètics a favor de varietats i races molt seleccionades i exigents.
- Increment dels costos de producció, que provoquen la disminució de la renda agrària i l'abandonament de l'activitat agrària.
- Augment de la resistència de plagues i malalties per l'ús d'agroquímics i antibiòtics en la producció vegetal i animal.
- Disminució progressiva de la fertilitat del sòl i augment de l'erosió.
- Augment dels riscos per la salut humana i animal, per la transmissió de malalties i pèrdua de la qualitat dels aliments.

A finals dels anys 60 del segle XX i, sobretot als anys 70, sorgeix una presa de consciència sobre els excessos de la intensificació de l'agricultura i la necessitat de protegir el medi ambient. En aquests anys es creen les primeres associacions en les que participen tant productors com els consumidors, persones que s'interessen per l'ecologia i per una vida més lligada amb la naturalesa, en la qual destaca a l'any 1972 la fundació de la Federació Internacional de Moviments d'Agricultura Ecològica o IFOAM a París.

Però és a als anys 80 quan es produeix el vertader enlairament de l'agricultura ecològica; la major part dels països europeus i altres països com Estats Units, Canadà, Austràlia

i Japó, es varen interessar per aquesta modalitat de l'agricultura, impulsats per la preocupació per part dels seus habitants de voler consumir productes més sans i més respectuosos amb el medi ambient. Així que poc a poc, varen augmentar els productes ecològics, així com les iniciatives de transformació i comercialització dels seus productes.

Encara així, durant aquest període l'agricultura ecològica ha de patir una falta de visualització per la societat deguda principalment per la marginalitat del moviment, per la existència de diferents enfocaments o filosofies, absència de suport institucional, falta d'harmonització de la terminologia i normes, una presentació heterogènia dels productes, confosos amb productes tradicionals, etc.

Paral·lelament, i gràcies a la pressió de les associacions d'agricultura ecològica, l'administració comença a reconèixer aquest tipus de producció aprovant una legislació específica. Països com Àustria, França o Dinamarca són pioners a principis dels anys 80 en aquest sentit.

Des de llavors l'Agricultura Ecològica no ha deixat d'evolucionar, sobretot en els darrers anys.

Les dades sobre l'agricultura orgànica varen estar disponibles a partir del 1998 arran de la inclusió de les polítiques de la Unió Europea a l'any 1991 amb el Reglament; només estan disponibles a partir de dades d'Eurostat sobre el sector orgànic de 1998 arran de la inclusió del Reglament (CEE) nº 2092/913. Reglament (CE) nº 834/20074, que va substituir a la darrera, preveu la disposició dels Estats Membre de la informació estadística necessària per a la seva execució i seguiment. El pla d'acció europeu de l'alimentació ecològica i FARMING van reconèixer la necessitat de millorar la recollida de dades sobre el sector ecològic.

L'agricultura biològica és un fet que amb el pas del temps va en augment, l'existència de dades adequades en tots els nivells de la cadena de subministrament d'aliment orgànics es torna cada vegada més important. La revisió i avaluació de l'impacte de la política de l'agricultura ecològica reitera la mateixa necessitat fiable. La informació sobre a aquest tema a la Unió Europea continua essent incompleta; les àrees que es dediquen a l'agricultura ecològica es troben ben informats, però encara així, es troben errors.

Igual que amb altres aliments, alguns productes ecològics s'obtenen d'altres països fora d'Europa. Tot i que els agricultors prefereixen vendre els seus productes lo més a prop possible, alguns productes no poden ser produïts per tot arreu a causa del clima o de la geografia. Els sistemes de cria d'animals i l'agricultura tenen un fort impacte al medi ambient natural. L'agricultura ecològica té com a objectiu la producció de cultius i ramat per al consum humà amb el mínim impacte en els recursos naturals, i en l'ús dels mètodes naturals de cultiu i de cria. Per obtenir els productes finals, els agricultors ecològics redueixen l'ús de productes químics de síntesis (fertilitzants, pesticides...).

La Unió Europea reconeix els beneficis que ofereix l'agricultura ecològica, tant per a consumidors i per al medi ambient. La Política Agrària Comú (PAC) considera que l'agricultura ecològica un element important per al desenvolupament dels sistemes agrícoles europeus. És essencial per l'enfortiment dels vincles entre agricultors i consumidors. Els productes ecològics representen una proporció cada vegada major al mercat d'aliments de la Unió Europea. Al 2014, un pla d'acció per al futur de la producció ecològica en la UE va ser publicada per la Comissió Europea. Aquest pla té tres línies d'acció.

- El desenvolupament del sector ecològic a Europa (nous instruments de la UE, el desenvolupament de la investigació i la innovació, la sensibilització dels consumidors).
- Assegurar la confiança del consumidor en els productes ecològics (més investigació i innovació)
- Reforçar la dimensió exterior de la producció ecològica de la Unió Europea.

La superfície ecològica total de la Unió Europea era de 10,3 hectàrees al 2014, mostrant una tendència a l'alça. Entre el 2013 i el 2014 l'augment de l'àrea ecològica va ser de 2,3% (Taula 1)

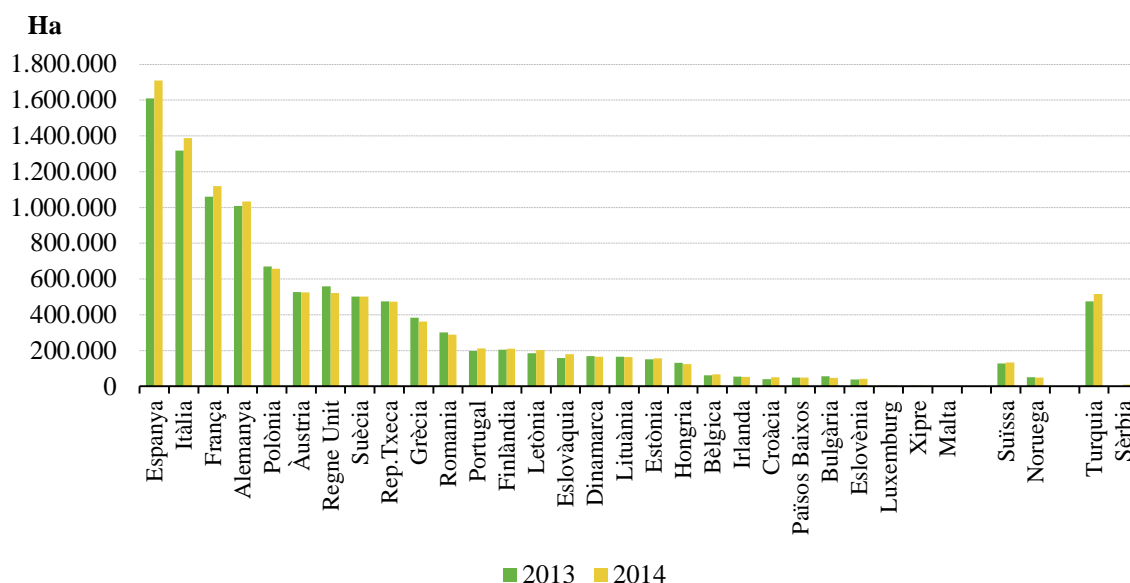
Taula 1: Total Àrea ecològica per país (2013-2014)

	Àrea ecològica 2013	Àrea ecològica 2014	2013-14 (% canvi)
	(ha)		
UE	10.084.908	10.315.170	2,3
Bèlgica	62.471	66.704	6,8
Bulgària	56.287	47.914	-14,9
Rep. Txeca	474.231	472.663	-0,3
Dinamarca	169.298	165.773	-2,1
Alemanya	1.008.926	1.033.807	2,5
Estònia	151.164	155.560	2,9
Irlanda	53.812	51.871	-3,6
Grècia	383.606	362.826	-5,4
Espanya	1.610.129	1.710.475	6,2
França	1.060.756	1.118.845	5,5
Croàcia	40.660	50.054	23,1
Itàlia	1.317.177	1.387.913	5,4
Xipre	4.315	3.887	-9,9
Letònia	185.752	203.443	9,5
Lituània	165.885	164.390	-0,9
Luxemburgo	4.447	4.490	1,0
Hongria	131.018	124.841	-4,7
Malta	7	34	38,9
Països Baixos	48.936	49.159	0,5
Àustria	526.689	525.521	-0,2
Polònia	669.863	657.902	-1,8
Portugal	197.295	212.346	7,6
Romania	301.148	289.252	-4,0
Eslovènia	38.664	41.237	6,7
Eslovàquia	157.848	180.307	14,2
Finlàndia	204.810	210.649	2,9
Suècia	500.996	501.831	0,2
Regne Unit	558.718	521.475	-6,7
Noruega	51.662	49.827	-3,6
Suïssa	127.282	133.002	4,5
Sèrbia	:	9.548	:
Turquia	474.766	515.817	8,6

Font: Eurostat – 2014.

De 2013 al 2014, observem que Malta i Eslovàquia registraren creixements superiors al 10%, tal i es com es mostra a la Figura 1. Les causes que uns països petits hagin augmentat la seva superfície ecològica d'un any per l'altre és a causa de les ajudes i subvencions que reben per part de la Unió Europea. Espanya va presentar el major augment, seguida d'Itàlia (Figura1); tant Espanya com Itàlia reben moltes ajudes per part de la Unió Europea. Observem que en 12 països de la Unió Europea, l'àrea de cultius ecològics es va reduir entre els anys 2013 i 2014, a on destaquen Bulgària i Xipre a on l'àrea es va reduir en un -15% i un -10% respectivament.

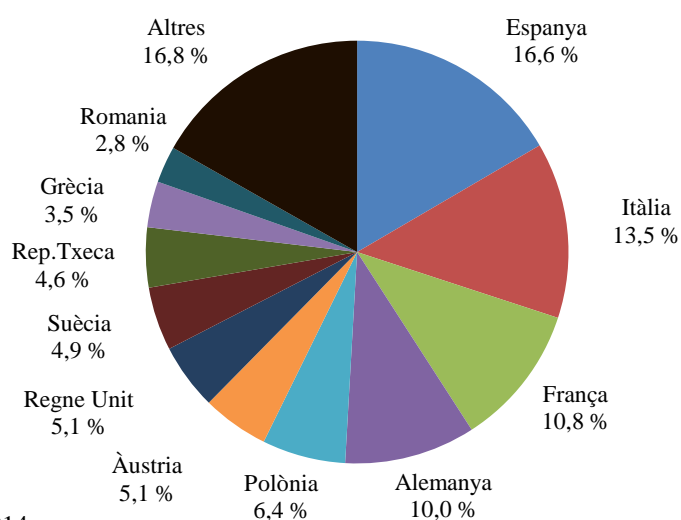
Figura 1: Àrea ecològica total per país (2013-2014)

Font: Eurostat – 2014.

L'extensió de la superfície ecològica difereix d'un país a un altre. En relació a la superfície ecològica total, quatre països en conjunt representen el 51% del total: Espanya 17%, Itàlia 13%, França 11% i Alemanya 10% (Figura2)

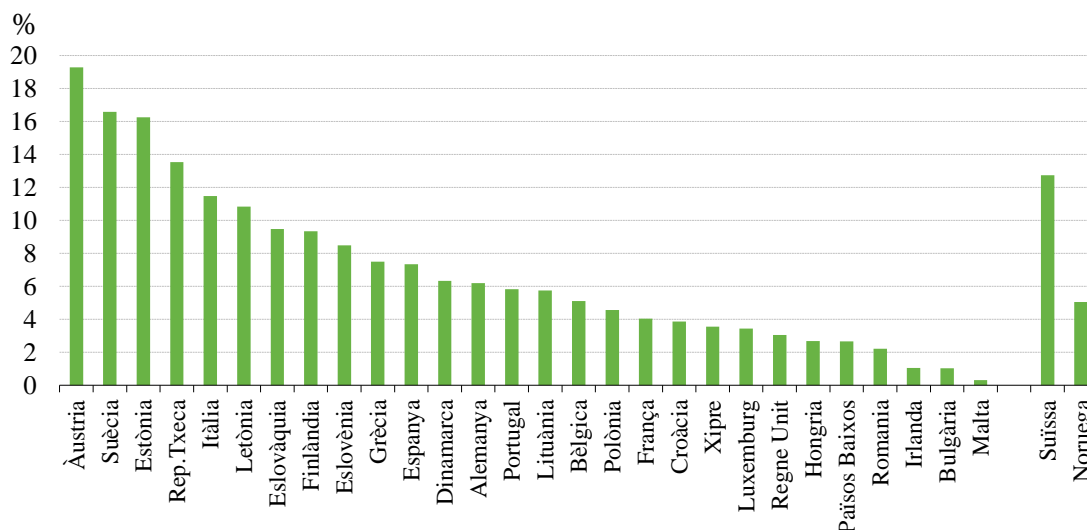
Figura 2: Percentatge total de la Superfície Ecològica Europea

Font: Eurostat – 2014.

Segons el percentatge de l'àrea d'agricultura ecològica en relació a la Superfície Agrícola Útil (SAU) per països de l'any 2014, a Estònia, Suècia i Àustria, els valors són superiors al 16%, mentre que, en segon lloc, a Letònia, Itàlia i República Txeca aquests percentatges eren superiors al 10%. (Figura 3).

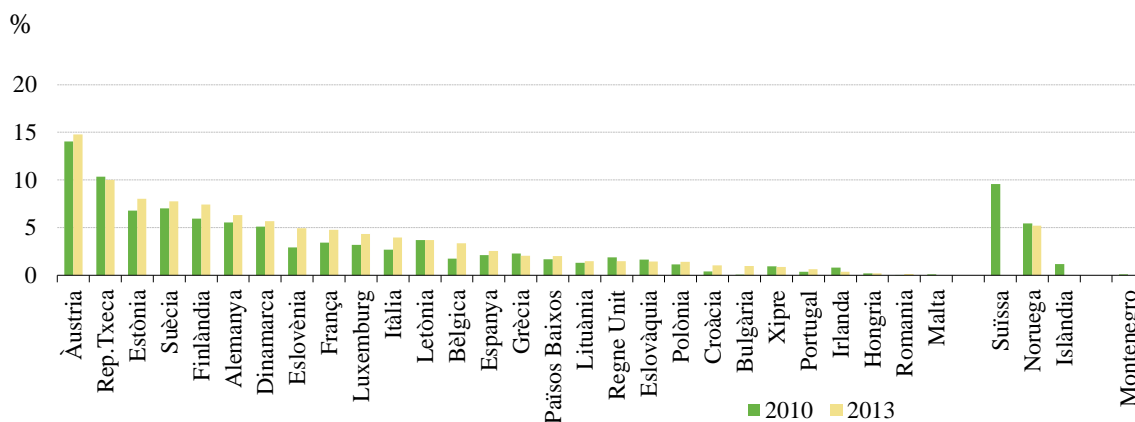
Figura 3: Percentge de superfície d'agricultura ecològica en relació a la SAU per països (2014)

Font: Eurostat – 2014.

L'extensió de les explotacions ecològiques al 2013 es va estimar en 36,7 ha a la Unió Europea, en comparació amb les 16,1 ha per a totes les explotacions agrícoles tradicional. En general, l'extensió mitjana de les explotacions al sector ecològic va ser major a la majoria dels Estats membres de la UE i menor a Bulgària, Alemanya, Irlanda, França, Luxemburg i el Regne Unit. Però, les diferències més notable entre agricultura ecològica i agricultura tradicional es varen notar a Eslovàquia, a on l'agricultura ecològica ocupa 476,2 ha i l'agricultura tradicional ocupa 80,7 ha i l'altre país amb aquestes diferències és Hongria, l'agricultura ecològica ocupa 119,2 ha i l'agricultura tradicional 9,5 ha. (Figura 4)

Figura 4: Percentatge de les explotacions ecològiques en les explotacions agrícoles totals per país (2010-2013)

Font: Eurostat

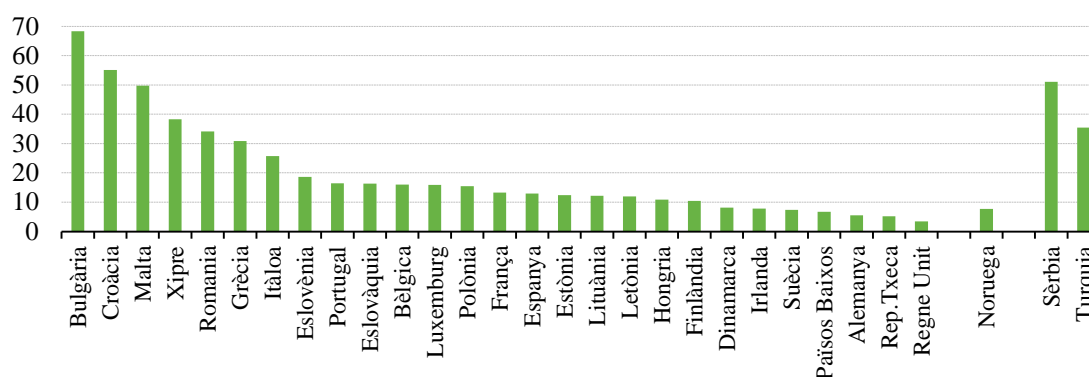
3.3 Potencial de creixement de l'agricultura ecològica a Europa

Hi ha considerables diferències en el potencial de creixement de la producció ecològica entre els diferents països de la Unió Europea.

La producció ecològica prové de les zones totalment convertides. Abans de que un àrea sigui considerada com a "ecològica", s'ha de sotmetre a un procés de conversió. La superfície total és la suma de la "zona en procés de conversió" i la "zona totalment convertida". La superfície en conversió pot donar indicació del potencial de creixement en el sector ecològic en els pròxims anys. A l'any 2014, set estats membre de la UE varen tenir accions de menys del 10%, tretze estats varem tenir accions entre el 10% i el 20% i set varen superar el 20%. (Figura 5)

Figura 5: Percentatge de superfície en procés de conversió (2014)

(% del total de la superfície ecològica — totalment ecològic i en procés de ser ecològic)

Font: Eurostat – 2014.

3.4 Tipus de cultius

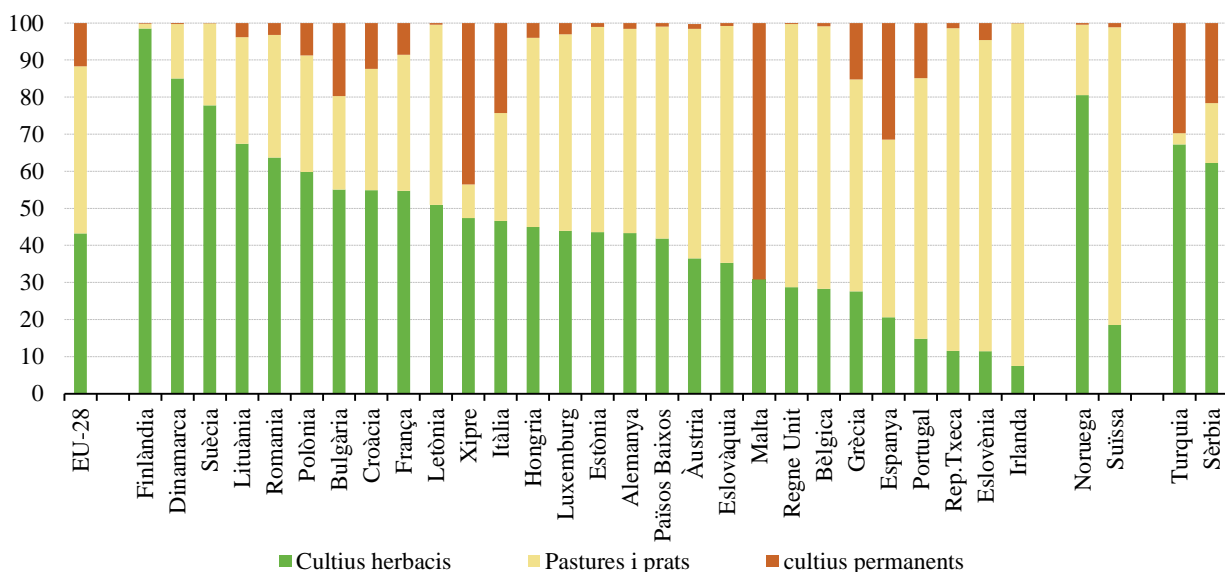
La gran majoria dels cultius es troben a la zona mediterrània; es tracta d'una àrea que fa de frontera entre les regions temperades i tropicals i ha permès que presenti una alta diversitat biològica. El clima mediterrani permet que hi hagi una gran diversitat de cultius, amb els seus hiverns suaus i estius calurosos. Els principals cultius al sector ecològic són els cultius herbacis, a on destaquen els cereals, verdures fresques, farratge verd i cultius industrials; els cultius permanents, destaquen arbres fruiters, oliveres i vinyes; i per últim els sectors que també destaquen són les pastures i prats.

Les pastures i els prats són utilitzats principalment per al pastureig de ramat ecològic arriben a ocupar 4,7 milions d'hectàrees, el que representa el 45,7% de l'àrea de cultius ecològics total de la Unió Europea. Els cultius herbacis s'aproximen al 42,8% del total i les pastures i prats al 11,5%.

En 10 estats membres de la Unió Europea, les terres fèrtils representen més del 50% de la superfície ecològica, mentre que en 14 les pastures i els prats predominen. Els cultius herbacis són predominants a Finlàndia, Dinamarca i Suècia (98% 85% i 78% respectivament). Irlanda, la República Txeca i Eslovènia són els països a on les pastures i els prats predominen amb un 92% 87% i 84% respectivament (Figura 6).

Figura 6: Cultius de terres cultivables, cultius, pastures i prats per país (2014)

(% del total de la superfície ecològica — totalment ecològic i en procés de ser ecològic)

Font: Eurostat -2014.

Els cultius permanents representen una part insignificant a la Unió Europea, en 16 estats membres la superfície dedicada a aquests cultius no superava el 5%. Al 2014, els cultius permanents representaven el 10% i el 20% a Bulgària, Croàcia, Grècia i Portugal; a Espanya i Itàlia representaren més del 20%. En canvi, a Xipre i Malta la superfície de cultius permanents són d'un 44% i 69% respectivament, sent l'olivera el cultiu predominant.

Entre els cultius herbacis, cereals i farratges verds ocuparen l'àrea més gran, en 14 països ocuparen el 80% de la terra cultivable ecològica al 2014, sent Lituània i Romania els països que tenien major proporció en els cereals, amb un 61,8% i 55,7% respectivament. Suècia i Regne Unit són els dos països que tenen predomini en el cultiu de farratge verd amb 67,9% i 62,7% respectivament. Bulgària és el país que té el major índex en cultius industrials amb un 37,4%. Sobre les verdures fresques, Malta i els Països Baixos varen obtenir els percentatges més elevats, 32,3% i 29,2% respectivament (Taula 2).

Taula 2: Zona ecològica dels principals cultius per país (2014)

	Total terres de cultiu	Cereals	Cultius Industrials	Farratge verd	Verdures fresques	Altres cultius de terres cultivables
	(ha)	(%)				
UE-28	4.411.376,1	35,0	5,0	41,4	2,8	2,3
Bèlgica	18.886,7	42,8	1,7	42,6	5,6	0,0
Bulgària	26.382,9	40,9	37,4	7,8	4,3	0,0
Rep. Txec	54.429,8	44,6	6,1	41,7	0,2	1,4
Dinamarca	140.995,0	36,5	0,7	54,9	1,5	0,0
Alemanya	447.742,0	48,8	2,4	33,7	2,5	0,8
Estònia	67.737,2	40,1	6,6	43,6	0,2	0,0

Irlanda	3.899,9	35,8	0,9	50,6	5,5	0,0
Grècia	100.172,6	45,0	4,3	32,5	2,1	3,5
Espanya	352.522,3	43,9	3,3	6,5	3,4	0,3
França	612.488,5	22,9	6,3	50,6	2,6	4,9
Croàcia	27.458,8	32,0	27,4	37,2	1,1	0,0
Itàlia	646.816,2	31,5	2,8	39,6	4,0	6,2
Xipre	1.841,7	22,9	3,9	51,5	1,6	0,0
Letònia	103.578,6	30,3	1,7	59,1	0,3	0,1
Lituània	110.770,2	61,8	9,2	1,7	0,1	0,0
Luxemburg	1.972,8	41,1	0,8	46,9	1,9	0,0
Hongria	56.149,7	42,9	17,8	24,9	3,3	1,2
Malta	10,4	4,8	0,7	13,4	32,3	0,0
Països Baixos	20.589,3	17,2	0,5	41,5	29,2	0,8
Àustria	191.709,8	51,0	10,0	27,5	1,5	0,0
Polònia	393.238,5	28,4	1,2	60,0	7,1	0,5
Portugal	32.064,3	25,4	4,0	42,0	5,0	:
Romania	184.128,5	55,7	29,4	7,3	1,0	0,0
Eslovènia	4.731,7	36,6	6,6	48,5	4,5	0,0
Eslovàquia	63.591,4	23,4	4,4	55,2	0,4	12,9
Finlàndia	207.438,5	23,9	1,3	48,8	0,1	1,1
Suècia	390.252,0	23,8	1,0	67,9	0,4	0,9
Regne Unit	149.777,0	28,0	0,2	62,7	3,9	2,1
Noruega	40.123,7	17,5	0,0	77,7	0,6	1,7
Suïssa	24.654,8	30,0	3,3	51,1	8,1	1,3
Sèrbia	5.937,4	47,6	21,7	20,3	4,9	1,7
Turquia	346.754,5	45,9	6,8	36,8	0,9	0,0

Font: Eurostat – 2014.

3.5 Productors ecològics

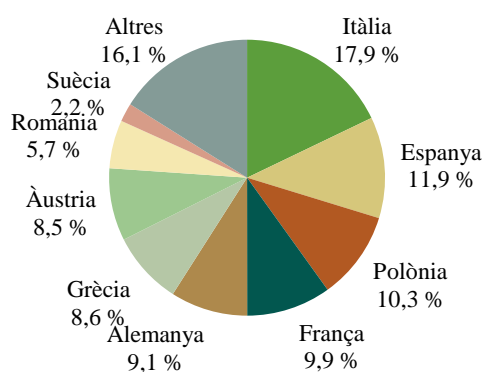
Les activitats del sector ecològic inclouen la cadena alimentària des de la producció en les explotacions a través de la transformació industrial. Les importacions, les exportacions i altres activitats, com el comerç a l'engròs i al detall, també s'inclouen.

La producció de cultius orgànics i la cria d'animals ecològics són les principals activitats a l'agricultura ecològica a nivell de granja, però el processament dels productes també és important. Els productors representaren el 80% dels 312.500 operadors al 2014 en la Unió Europea.

Al 2014, aproximadament havia 257.100 productors ecològics a la Unió Europea. Itàlia, amb un 17,9%, és el país que més en té; Espanya i Polònia, van representar el 10% del total. França, Alemanya, Grècia, Àustria i Romania obtingueren un 5% del total. La resta de països de la Unió Europea no arribaren al 1%. (Figura 7)

Figura 7: Els principals productors ecològics per país (2014)

(% del total de la UE)

Total productors ecològics UE: 257.100

Font: Eurostat – 2014.

Entre el 2013 i 2014 el número de productores ecològics de la Unió Europea va augmentar en un 2,1%. Els majors increments es registraren a Bulgària (39,9%), Bèlgica (15,4%), Eslovènia (13,6%) i Croàcia (12%). Pel contrari, en 10 països es va registrar un escàs creixement i van ser Dinamarca, Grècia, Letònia, Malta, Països Baixos, Romania, Eslovàquia, Finlàndia, Suècia i el Regne Unit. (Taula 3).

Taula 3: Total productors ecològics per països (2013-2014)

	Productors Ecològics		Canvi 2013-14 (%)
	2013	2014	
UE-28	251.922	257.124	2,1
Bèlgica	1.435	1.656	15,4
Bulgària	2.754	3.854	39,9
Rep. Txeca	3.907	3.910	0,1
Dinamarca	2.651	2.589	-2,3
Alemanya	23.032	23.271	1,0
Estònia	1.478	1.553	5,1
Irlanda	:	1.351	:
Grècia	23.448	21.986	-6,2
Espanya	30.462	30.502	0,1
França	24.425	25.467	4,3
Croàcia	1.413	1.583	12,0
Itàlia	43.831	45.965	4,9
Xipre	719	746	3,8
Letònia	3.496	3.490	-0,2
Lituània	2.511	2.570	2,3
Luxemburg	:	83	:
Hongria	1.560	1.682	7,8
Malta	12	9	-25,0
Països Baixos	1.658	1.650	-0,5

Àustria	21.843	21.863	0,1
Polònia	25.944	26.598	2,5
Portugal	2.833	3.029	6,9
Romania	15.280	14.553	-4,8
Eslovènia	2.680	3.045	13,6
Eslovàquia	362	343	-5,2
Finlàndia	4.316	4.284	-0,7
Suècia	5.599	5.584	-0,3
Regne Unit	4.273	3.908	-8,5
Islàndia	33	:	:
Noruega	2.590	2.452	-5,3
Turquia	65.042	65.042	0,0

Font: Eurostat – 2014.

3.6 Control i certificat de la Unió Europea

El control dels productes ecològics en la Unió Europea està regulat per el Reglament (CEE) n° 834/2007 Aquest Reglament estableix l'obligació de que cada Estat membre designi una o varies autoritats de control o autoritzi a organismes de control independents per a certificar la conformitat amb la normativa comunitària a productors, transformadors i operadors de l'agricultura ecològica, i autoritza l'ús en el etiquetatge dels seus productes de les mencions protegides relatives al mètode de producció ecologia. Aquests organismes disposen d'un codi específic que els identifica. En el cas de que existeixen organismes privats, els Estats membres han de designar una autoritat encarregada d'autoritacions i supervisar-les.

A la Unió Europea existeixen a prop de centenars d'organismes de control públics i privats autoritzats per a certificar els productes ecològics. Els organismes de control privat són especialment importants en determinats països i alguns tenen normes més estrictes que les comunitàries. En determinats països i regions, aquesta proliferació de normes dificulta el mercat intercomunitari de productes procedents de l'agricultura ecològica, tant per als que venen de la Unió Europea com per els importats de fora.

Complir el Reglament Comunitari no garantitza l'accés als mercats de certs països o regions si el sistema de control utilitzat no és garantia per als operadors del país destinatari. Els productors per poder comercialitzar al país de destí han d'homologar el seu sistema de control i aconseguir la màxima conformitat amb les normes de l'organisme privat, lo qual implica costs addicionals.

A l'any 2000, la Comissió Europea estableix la indicació de conformitat, que indica que els productes han estat sotmesos al sistema de control comunitari. Aquesta indicació ha de figurar en la mateixa llengua que la utilitzada en l'etiqueta del producte. En aquest any també es va elaborar un logotip per a identificar els productes de l'agricultura ecològica per a tota la comunitat Europea regulat per el Reglament (CEE) 2092/1991.

A l'any 2010 es va crear un nou logotip ecològic de la Unió Europea que contribueix tant a la protecció dels productes ecològics, ja siguin vegetals o d'origen animal. Es va introduir en el Reglament (CE) 27/2010 del 24 de març del 2010. El seu ús està regulat per l'article 57 del Reglament (CE) 889/2008. El logotip europeu és obligatori per a l'etiquetatge i publicitat dels productes alimentaris envasats que compleixen els requisits pel Reglament (CE) n°834/2007.

L'ús del logotip ecològic és obligatori per als aliments ecològics envasats produïts a dins la UE, a on s'utilitzen els termes que es refereixen a la producció ecològica (Article 24(1) (b) del Reglament (CE) nº 834/2007). En canvi els productes ecològics no pre-envasats i els productes ecològics importats de tercers països no estan obligats a dur el logotip ecològic de la UE, és voluntari; sempre i quan compleixin amb els requisits establerts del Reglament (CE) nº834/2007. Els productes que no compleixin amb els requisits del Reglament (CE) nº834/2007 no podran fer us del logotip ecològic; és a dir, aquells productes que contenguin menys del 95% d'ingredients ecològics. Els productes de caça i pesca d'animals silvestres no es consideren producció ecològica.

(<http://ec.europa.eu/agriculture/organic/>)

Logotip ecològic de la UE.

4. Agricultura Ecològica a Espanya

4.1 Normativa i la regulació de l'agricultura ecològica a Espanya

Normativa Estatal	
Reglament	Regula
Reglament (CEE) 2092/91 del Consell de 24 de juny de 1991	La producció agrícola i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris
Reglament (CEE) nº1804/1999	Incloure les produccions animals, al Reglament (CEE) nº2092/1991 sobre la producció agrícola ecològica i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris.
Reglament (CE) nº882/2004 del Parlament Europeu i del Consell del 29 d'abril de 2004	Els controls oficials efectuats per garantir la verificació del compliment de la legislació en matèria de pinsos i aliments i la normativa per a la salut animal i benestar animal.
Reglament (CE) 834/2007 del Consell, de 28 de juny de 2007	La producció i etiquetatge dels productes ecològics
Reglament (CE) 889/2008 de la Comissió, de 5 de setembre de 2008	Estableix disposicions d'aplicacions del Reglament (CE) 834/2007 del Consell.

Reglament (CE)nº178/2002 del Parlament Europeu i del Consell del 28 de gener de 2002	Estableix els principis i els requisits generals de la legislació alimentària, es crea l'Autoritat Europea de Seguretat Alimentària i es fixen procediments relatius a la seguretat alimentària
Reglament d'execució (UE) nº392/2013 de la Comissió de 29 d'abril de 2013	Modifica el Reglament (CE) nº889/2008 en lo que respecta el règim de control de la producció ecològica
Real Decret 1852/1993 de 22 d'octubre	Producció Ecològica i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris
Ordre de 14 de març de 1995 per la que es dicten les normes del desenvolupament del Reial Decret 1852/1993	Producció Ecològica i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris, i s'estableix les funcions i composició de la Comissió Reguladora de l'Agricultura Ecològica.
Ordre de 26 de setembre de 1996 per la que es deroguen les Ordres de 4 d'octubre de 1989	S'aprova el Consell Regulador de la denominació genèrica "Agricultura Ecològica", i de 28 de desembre de 1993, per la que es dicten normes de desenvolupament del Reial Decret 1852/1993 de 22 d'octubre, sobre la producció agrícola ecològica i indicació de la mateixa en els productes agraris i alimentaris.
Reial Decret 506/2001, de 11 de maig de 2001	Modifica el Reial Decret 1852/1993, de 22/10/1993, sobre producció agrícola ecològica i indicació de la mateixa en els productes agraris i alimentaris.
Reial Decret 883/2014, de 3 d'octubre.	Estableix i regula el Registre General d'Operadors Ecològics i es crea la Taula de Coordinació de la producció ecològica.
Ordre ECC/1936/2014, de 16 d'octubre	Dicta normes de control i inspecció en la importació de productes ecològics procedents de tercers països.

L'agricultura ecològica es troba regulada legalment a Espanya des de 1989, any que es va aprovar el Reglament de la Denominació Genèrica "Agricultura Ecològica", que va ser d'aplicació fins a l'entrada en vigor del Reglament (CEE) 2092/91 sobre la producció agrícola ecològica i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris.

Actualment, des de l'1 de gener de 2009, data en que ha entrat en aplicació, la producció ecològica es troba regulada pel Reglament (CE) 834/2007 del Consell sobre

producció i etiquetatge dels productes ecològics i pel qual es deroga el Reglament (CEE) 2092/91 i pels Reglaments: R(CE)889/2008 de la Comissió, pel qual s'estableixen disposicions d'aplicació del R(CE)834/2007 amb respecte a la producció ecològica, el seu etiquetat i control i R(CE) 1235/2008 de la Comissió pel qual s'estableixen les disposicions d'aplicació del R(CE) 834/2007, en lo que es refereix a les importacions de productes ecològics procedents de tercers països (MAGRAMA, 2014).

Regulació

La reorientació de la PAC duta a terme per la Unió Europea a principis de la dècada dels noranta del segle passat, es concreta en el cas espanyol amb el Real Decret 51/1995. Aquest estableix un règim de mesures horitzontals per fomentar mètodes de producció agrària, compatibles amb les exigències de la protecció i la conservació de l'espai natural. El càlcul de les ajudes va ser realitzat d'acord amb el guany cessant, els costos suplementaris per el desenvolupament del nou finançament va ser atribuït al Fons Europeu d'Orientació i Garantia Agrícola (Feoga) i en un 25% a les Comunitats Autònomes i a l'Estat (Delgado, López, Ayal & Doncel, 2006). Conforme a la norma, es determinaren prevalguis específiques per a l'agricultura ecològica, les quals depenien de la tipologia, superfície i dada del cultiu realitzat.

A partir de l'any 2000 es varen redefinir, entorn a el finançament procedent de la Unió Europea, les polítiques relatives al suport al desenvolupament rural a Espanya. L'estratègia es va organitzar en quatre tipus de polítiques:

- A) Programes Operatius, destinats a regions objectiu número 1.
- B) Programes de Desenvolupament Rural, destinats a regions objectiu número 2
- C) Iniciativa Comunitària Leader, destinada a zones receptores de Fons Estructurals.
- D) Mesures d'acompanyament de la Política Agrària Comú (PAC)

Tants els programes operatius com els de desenvolupament rural es materialitzaren en un programa únic de caràcter interautonòmic, enfocat en millorar els mitjans de producció agrària, i en una sèrie de programes regionals específics per cada Comunitat Autònoma. En aquest context, l'ajuda a les regions objectiu número I va ser articulada per medi del Marc Comunitari de Suport (MCA), format entorn a nou eixos, dels quals el setèim era el referent a Agricultura i Desenvolupament Rural. Dins d'aquest eix, un dels objectius específics era la utilització de tècniques agràries respectuoses amb el medi ambient. En les regions fora de l'objectiu número I, el Programa Interautonòmic de Desenvolupament Rural (per a les millores de les estructures de producció) es va prestar especial atenció a fomentar una agricultura que considerés el maneig dels recursos hídrics, l'ús d'agroquímics i l'estalvi energètic.

L'aprovació del Reglament (CE) 1290/2005 va introduir nous canvis en la política de desenvolupament rural espanyol, va dur a terme l'elaboració d'un programa específic a escala estatal. En efecte, el Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació va dissenyar el Pla Estratègic Nacional de Desenvolupament Rural per al període 2003-2013. Va contar amb la col·laboració del Ministeri de Medi Ambient, entre altres institucions de l'administració general de l'Estat, de les Comunitat Autònomes i d'agrupacions d'agents lligats a l'entorn rural, com cooperatives, grups ecologistes o associacions de productors. D'igual manera, es dissenyaren disset programes regionals, basats en un document denominat Marc Nacional de Desenvolupament Rural 2007-2013.

Aquest document va establir que els Programes de Desenvolupament Rural a escala regional poden contenir, entre les ajudes agroambientals, un incentiu concret per potenciar l'activitat del sector de l'agricultura ecològica. Les ajudes intentarien anteposar la conversió d'explotacions agràries convencionals en ecològiques, així com la utilització d'espècies autòctones. En conseqüència, totes les Comunitats Autònomes han assumit en els seus propis Programes de Desenvolupament Rural la promoció de la Producció Ecològica (Boza, 2013)

4.2 Evolució agricultura ecològica a Espanya

La modernització a Espanya arribà més tard que a altres països europeus, així com l'Agricultura Ecològica. El sector orgànic a Espanya va començar als anys 70 entorn a associacions preocupades per una alimentació sana i natural, vinculades al moviment naturista i vegetarià i a col·lectius alternatius. Els professionals comencen a implicar-se al sistema de producció ecològica als anys 80. Això afavoreix que algunes administracions regionals comencin a sensibilitzar-se amb aquest sistema, tot i que no deixa de ser una activitat marginal. A partir de llavors es multipliquen per tot el territori estatal les experiències de consum associatiu d'aliments ecològics, que avui en dia en dia són centenars i agrupen a milers de persones en les ciutats i en moltes zones rurals, adoptant diversos models. Les associacions de consumidors han obert poc a poc el mercat interior estatal, i suposen una possibilitat per als petits agricultors que puguin vendre la seva producció en bones condicions i puguin mantenir-se en l'activitat. (López, 2011)

El mercat d'exportació, sobretot de fruites i hortalisses i productes mediterranis com l'oli d'oliva, els fruits sec i el vi, comencen a desenvolupar-se, lo que suposa un impuls per a que els productes ecològics vagin agafant importància econòmica i que les administracions s'interessin per aquesta modalitat.

Al 1989 es reconeix oficialment aquest sistema de producció, amb la creació del Consell Regulador d'Agricultura Ecològica (CRAE), organisme que s'ocupa del control, promoció i foment d'aquest tipus d'agricultura a l'Estat Espanyol. Aquesta entitat va desaparèixer al 1991, ja que en aquest any es va establir una normativa comunitària.

Les noves orientacions de la Reforma de la Política Agrària Comú (PAC) del 1992, varen introduir les mesures de consideració de l'agricultura ecològica dins del marc de la Política Agrària i de Desenvolupament Rural de la Unió Europea.

Serà a mitjans dels anys 90 quan es produeixi l'ascens de l'agricultura ecològica a Espanya. Nous productors i operadors espanyols s'animaren a incorporar-se a aquest sector, principalment per, la favorable evolució del mercat d'exportació per el creixement del consum de productes ecològics, l'aparició de la normativa comunitària al 1991 i per l'estímul de les ajudes agroambientals.

A partir d'aquest moment, el sector ha anat creixent d'una manera important en els darrers anys, especialment en termes de superfícies i productors, tot i que encara hi ha una sèrie de problemes com l'escassa demanda interna que frena el seu desenvolupament, la falta d'assessorament, formació i investigació i l'escàs interès de les Administracions.

A l'any 1991 ja havia un total de 4235 hectàrees, al 2014 (darrer any que es tenen dades) es va arribar al 1.663.189 hectàrees. Destaca l'any 2011 on observem que hi va haver un augment en la superfície dedicada a aquest tipus d'agricultura amb un total de 1.845.039 ha,

segurament va ser a causa de l'augment de les subvencions per part del Govern Central i d'Europa. (Figura 8)

L'evolució de l'agricultura biològica va ser lenta fins a l'any 1995, any on varen començar a entrar en vigor les ajudes econòmiques a aquests tipus de producció a les diferents Comunitats Autònomes. Així doncs, la primera dècada de l'agricultura ecològica a Espanya (1985-1995) es caracteritza per l'increment moderat de la seva importància: la superfície cultivada i el nombre d'explotacions ecològiques passaren de 2.140 hectàrees i 264 explotacions a 24.079 hectàrees i 1.042 explotacions en aquest període (González de Molina, Alonso & Guzmán, 2007). Entre els anys 1996 – 1997 es va produir un augment considerable de les hectàrees en agricultura ecològica; el principal motiu d'aquest creixement va ser el suport institucional per part d'algunes Comunitats Autònomes. Tot i què, la quantia de les ajudes va ser molt petita (en comparació amb altres estats europeus), el creixement demostra, per una banda, el poder catalitzador de les subvencions en el sector agrari espanyol i, per tant, la gran dependència que es tenen en elles, sobretot en determinades orientacions productives com els cultius extensius (Alonso, 2001).

Espanya és el país de la Unió Europea amb major àrea dedicada a l'agricultura ecològica i una de les majors del món, 1,663,189,1630 d'hectàrees (Taula 4). Segons el Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient, en un període de 12 anys (2000-2012) el mercat interior espanyol de productes ecològics es va multiplicar per 6.

A pesar de la gran dedicació d'Espanya del cultiu d'origen ecològic, el consum d'aquests productes no acaba d'enlairar-se. En comparació amb els mercats de productes orgànics dels països amb una significativa cultura de consum d'aquests productes. El mercat espanyol, tot i el seu continuat creixement, no aconsegueix encara arribar als índexs de consum dels països europeus Dinamarca, Suïssa i Àustria; aquests són els tres països líders en consum de productes ecològics a la Unió Europea. Una de les raons per les qual el mercat de productes ecològics a Espanya ha de millorar és el preu d'aquests, ja què els productes ecològics tenen un preu elevat en comparació als productes d'agricultura tradicional.

Tot i què ja es possible trobar aliments ecològics en supermercats i molts altres establiments, suposen la possibilitat de consumir ecològic a baix preus i de forma associativa. A la vegada, aquests models cada vegada són més viables a mesura que les xarxes de distribució i consum es van fent més fortes, però també per que molts d'agricultors ecològics no volen exportat ni vendre els seus productes als supermercats o distribuïdores (López, 2011).

La situació actual (finals 2014) és la següent: es cultiven de forma ecològica a Espanya 1.663.189 hectàrees (Figura 8). A on Andalusia, concentra el 51,32% de la superfície ecològica (Figura 9), seguida de Castella la Manxa que ocupa el 17,11% (Figura 9). En el costat contrari tenim les Comunitats Autònomes amb menys superfície ecològica i són el País Basc amb un 0,17%, Cantabria 0,22%, la Rioja 0,27%, Madrid 0,50% (Figura 9), no arriben a l'1% de la superfície ecològica.

4.3 L'extensió i la distribució geogràfica de l'agricultura ecològica a Espanya

Espanya amb una superfície actual de 1.663, 18 hectàrees (MAGRAMA, 2014), de cultiu ecològic ocupa la cinquena posició a nivell mundial en àrea certificada com ecològic (MAGRAMA, 2014).

A nivell estatal, l'evolució de l'Agricultura Ecològica ha estat lenta fins a l'any 1995, a partir del qual entren en vigor les ajudes econòmiques. En període 1985-1995, les explotacions agràries passaren de 2.140 hectàrees a 24.079 hectàrees. En el període 1995-1999 es produeix un salt qualitatiu important, sobretot en el darrer anys, arribant a cultivar-se 352.164 hectàrees, lo que suposa més de 14 vegades la superfície destinada a la producció. Actualment (any 2014, darrer any en tenir dades) estam situats en 1.663,18 hectàrees.

La distribució geogràfica de l'Agricultura Ecològica també ha sofert canvis importants en les diferents comunitats autònomes. Al 1995, les explotacions ecològiques es concentraven a Andalusia (6.456 ha), Aragó (5.402 ha) i Catalunya (4.924 ha). Al 1999, la situació va canviar totalment, produint-se un increment a aquelles comunitats a on no havia tingut presència d'agricultura ecològica, com Extremadura amb 167.833 hectàrees, Castella i Lleó 43.245 hectàrees, Murcia amb 8.406 hectàrees.

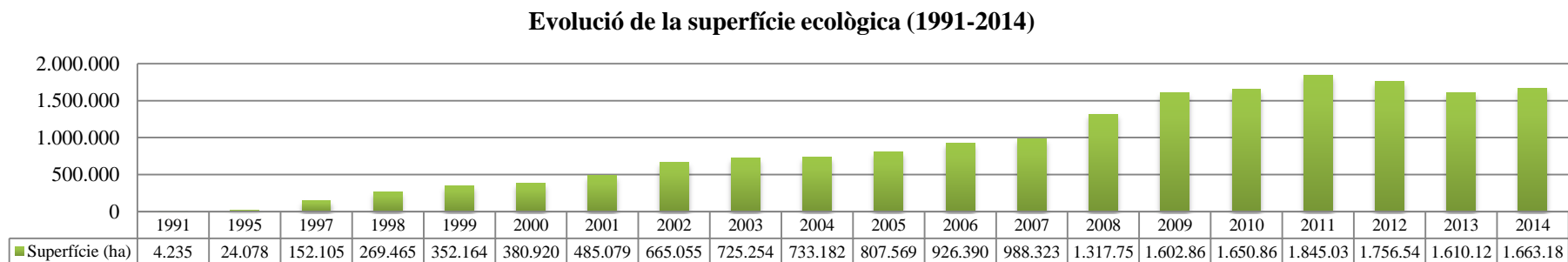
A l'any 2014, darrer any que tenim dades, podem dir que a Espanya s'han estabilitzat les estructures de suport de producció ecològica. La reducció de la superfície, en comparació a l'any 2011 (Figura 8) es deu per diferents causes (González, Hernández & Ruiz, 2014): per un costat tenim una reducció real de la superfície d'alguns cultius ecològics en varies comunitats autònomes i en varis grups de cultius, com els cereals, i per altre costat, és important i creixent la diferència entre la producció ecològica d'origen vegetal i d'origen animal.

En aquest any, Andalusia conta amb 853,494,2388 hectàrees (51,32%) és la comunitat autònoma amb més superfície d'agricultura ecològica (Taula4 & Figura 9), una de les causes per la qual aquesta comunitat és la que més ha crescut en els darrers anys és gràcies a les subvencions i polítiques públiques que han repercutit suport sectorial i com a conseqüència s'ha augmentat la producció de diferents cultius ecològics. Amb una diferència clara respecte a Andalusia, Castella la Manxa és la segona comunitat que destaca en superfície ecològica amb 284,599,5500 hectàrees (17,11%) (Taula 4 & Figura 9). La resta de comunitats es troben entre el 6,36% de Catalunya fins al 0,1% del País Basc (MAGRAMA, 2014). Si observem el mapa (Figura 10) podem visualitzar millor la distribució de la superfície ecològica a Espanya.

L'evolució de l'Agricultura Ecològica en relació als cultius; Espanya ha sofert diferents canvis en les orientacions productives (González & Altés, 2001): Fins a l'any 1995 es produeix un predomini de cultius llenyosos (44%) sobre la resta, pujant en importància relativa dels cultius herbacis (34%), front pastures i deveses (22%), gràcies a l'aportació d'Andalusia i Aragó. En els següents anys, l'enorme expansió del sector ecològic a Castella i Lleó i Extremadura modificaren el panorama productiu estatal, fent augmentant la superfície de cultius de pastures i deveses (52%). Així els cultius llenyosos més destacats dels sistemes de deveses al mediterrani són l'olivera, fruiters, vinya i fruits secs (ametller), destacant Andalusia (González i Altés, 2001). Els cereals i lleguminoses, destaquen a Aragó i les hortalisses a València, Murcia i Andalusia. Per regions, els cultius cítrics destaquen a la Comunitat Valenciana, la vinya a Murcia i a Castella la Manxa i els cultius subtropicals i hortalisses a Andalusia i Canàries.

A l'any 2014 el tipus de cultiu en la superfície agrícola ecològica que destaca és el cultiu de cereals 154.759,8664 hectàrees, l'olivera 172.390,6438 hectàrees, llegums verds per a consum humà 2.753,8846 hectàrees, fruits secs 794.645,6071 hectàrees, llegums secs per a la producció de gra 41.215,5455 hectàrees i vinya 35 84.380,8249 hectàrees (MAGRAMA, 2014).

Figura 8: Evolució de la superfície ecològica (1991-2014)

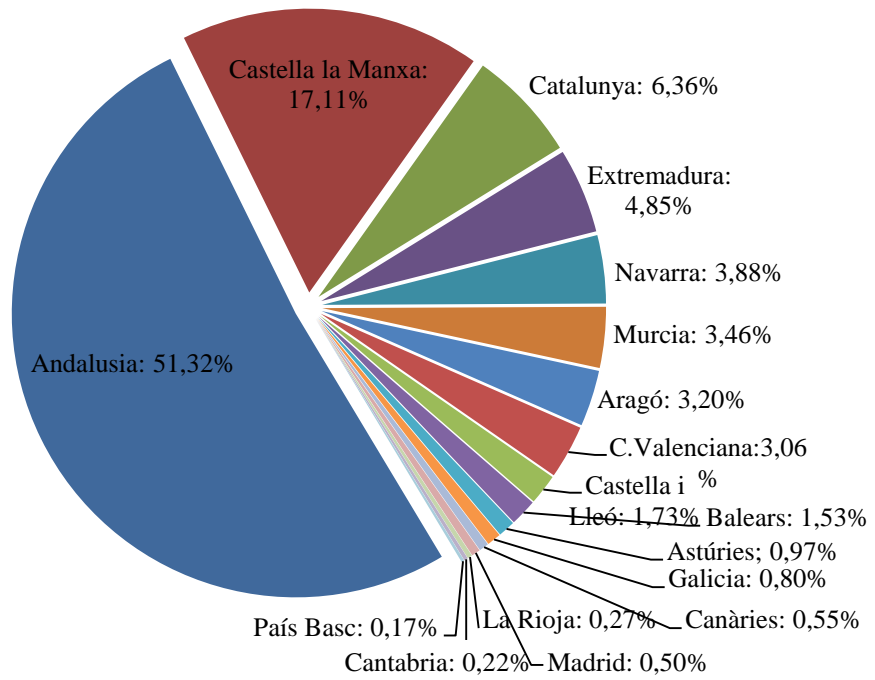
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient – 2014.

Taula 4: Superfície d'agricultura ecològica (ha). Any 2014

SUPERFÍCIE D'AGRICULTURA ECOLÒGICA (ha). ANY 2014				
Comunitat Autònoma	Pràctiques (a)	Qualificada en conversió (b)	Qualificada en Agricultura Ecològica	SUPERFÍCIE TOTAL (a+b+c)
Andalusia	70,279,6366	22,584,7338	760,629,8685	853,494,2388
Aragó	3,530,5900	2,123,19	47,507,21	53,160,9900
Astúries	687,4765	643,6175	14,832,1494	16,163,2434
Balears	771,7127	1,433,553	23,235,6775	25,440,9432
Canàries	391,0832	465,7419	83,25,6453	9,182,4704
Cantabria		222,0000	3,445,6283	3,667,6283
Castella - La Manxa	7,483,8700	11,080,7	266,034,9800	284,599,5500
Castella i Lleó	4,987,2508	1,925,9803	21,850,475	28,763,7061
Catalunya	22,898,1789	9,002,6169	73,905,0385	105,805,8343
Extremadura	16,528,3562	15,635,49	48,547,815	80,711,6612
Gàlícia	315,5698	473,5607	12,747,2737	13,536,4042
Madrid	429,7329	1,627,4363	6,289,4517	8,346,6209
Murcia	2,139,94	1,780,31	53,617,9000	57,540,1500
Navarra	9,060,12	969,1850	54,514,784	64,544,0890
La Rioja	200,2349	334,7898	3,905,2435	4,440,2682
País Basc	358,3600	454,8200	2,061,19	2,874,3700
Valenciana	1,279,7899	2,095,6984	47,541,5067	50,916,9950
TOTAL NACIONAL	141,341,9023	72,095,6984	1,448,993,8371	1,663,189,1630

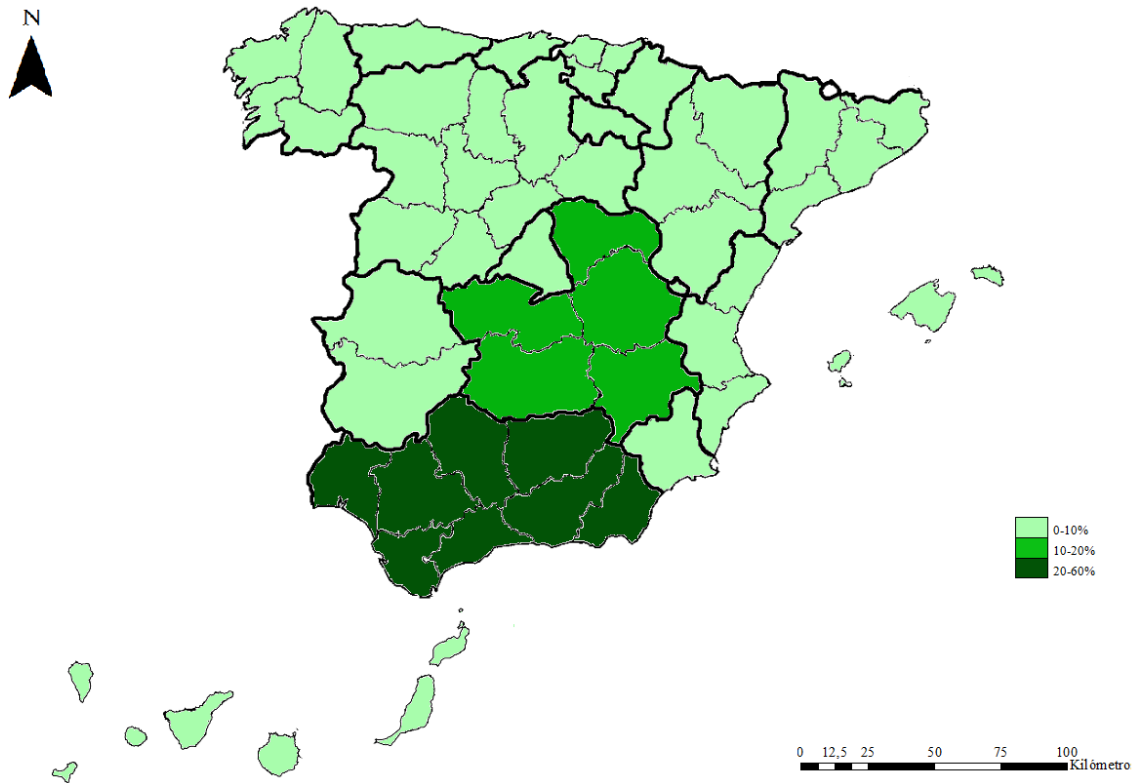
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient – 2014.

Figura 9: Superfície d'agricultura ecològica (ha). Any 2014 Per Comunitats Autònomes

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient – 2014.

Figura 10: Percentatge de les Comunitats Autònomes amb més superfície ecològica

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient – 2014.

4.4 Mercat de productes ecològics

Tot i què a la dècada dels noranta l'agricultura ecològica es va assentar com una realitat social i la producció tingué un fort increment, aquest no va ser impulsat per la demanda dels consumidors espanyols.

La major part de la producció va ser absorbida per l'expansió. Més del 90% dels aliments ecològics espanyols foren exportats. L'impuls a la producció originat per les ajudes es va veure afavorit per un increment de la demanda en el mercat exterior, conseqüència, en gran part de la reacció dels consumidors europeus davant els grans escàndols alimentaris de l'època (malaltia de les vaques boges) (Molina & Pérez, 2004).

Quan la producció es dirigeix al mercat nacional, pot seguir diferents vies fins a arribar al consumidor. Una possibilitat és la venda directa a la pròpia finca, en associacions o grups de consumidors, organitzats, en mercats locals i per agricultors pròxims a grans capitals, la venda a domicili particulars. Un altre via és la distribuïdors (majoristes o minoristes), aquestes distribuïdores fan arribar els seus productes a associacions, tendes d'aliments ecològics, herboristeries, hipermercats i supermercats. Els establiments d'aliments ecològics són llocs que ofereixen tot tipus de productes procedents de l'agricultura ecològica, frescs i elaborats. Han sorgit per iniciativa de persones individuals coneixedores d'aquests productes. Són molt poques i no sempre aconsegueixen establir-se amb èxit. Els preus en general, són més alts que en les associacions, però la gestió és més dinàmica al estar més definida; sol tenir un ampli repertori dels aliments que es necessiten quotidianament.

Als supermercats convencionals tenen alguns productes ecològics a estanteries diferenciades. Però, en la majoria dels casos, l'oferta és reduïda i els preus elevats. A més, tenen poca renovació de productes frescs, amb lo que la imatge que es transmet d'agricultura ecològica és poc alentidora (Molina & Pérez, 2004).

Tot i que ha augmentat considerablement el nombre d'establiments en les que s'ofereixen productes ecològics, aquests continuen sent pocs, i en general, mal abastits de productes frescs. Això obliga al consumidor a realitzar un esforç, no només econòmic, sinó de cerca de localització d'aquests productes.

Preu

En general els aliments ecològics són més cars que els convencionals, en algunes ocasions pot estar entre un 30-50%, depenen molt del lloc de compra, del producte i de l'època. el major preu respecte als aliments convencionals està decidit entre altres factors per:

- Els diferents canals de comercialització
- Les petites quantitats que es distribueixen
- La major mà d'obra
- La major diversitat de cultius i tècniques de finques
- La dispersió dels aliments
- El pagament que han de realitzar els agricultors per a que les seves empreses agrícoles i/o ramaderes siguin inspeccionades.

El preu dels aliments és un factor que determina en moltes persones l'opció de compra. En el cas dels aliments ecològics aquest factor pot suposar un fre en l'adquisició d'aquests productes, si no es realitza una compra conscient. En la compra conscient s'entén la qualitat des

de plantejaments més influents. No només es cerca la qualitat final en el producte, sinó la qualitat en totes les etapes del cicle de producció (Molina & Pérez, 2004).

El consum conscient és una poderosa eina de canvi, que no espera a que siguin altres o les autoritats, les que realitzin el canvi. S'està produint l'emergència d'una nova consciència: saber que no és possible la salut individual si no hi ha salut en l'entorn el que estam immersos. Això permet optar per assumir el protagonisme d'impulsar un altre forma de fer agricultura, que afavoreix la salut del consumidor, la del medi ambient, la dels animals, la dels productors i la de la Societat en el seu conjunt (Molina & Pérez, 2004).

Els controls a que es sotmeten els aliments ecològics permeten a les autoritats de control conèixer el camí seguit per aquests aliments des de el productor, l'elaborador, envasador i distribuïdor. Tot això suposa un cost d'inspecció, que reverteix el preu final del producte.

4.5 Canals de comercialització

D'entrada s'ha de dir que Espanya és un país productor més que consumidor. En efecte, les nostres condicions naturals han permès una implantació important de producció. Però, no s'ha desenvolupat paral·lelament un mercat nacional amb estructures comercials sòlides. Per tot això, al voltant de les tres quarts parts de la producció es destina al comerç intracomunitari.

Des de que es varen iniciar les exportacions, a mitjans dels anys 70 del segle passat, els compradors exteriors exerciren una influència directa sobre les àrees i les produccions que entraven en reconversió a l'agricultura ecològica. De fet, els seus mètodes de feina no sempre varen contribuir al enfortiment de les estructures productives i associatives del país. Avui en dia, el pes de la venda de productes de l'agricultura ecològica passa per l'envio a altres països europeus com Regne Unit, Alemanya, França i Dinamarca, de productes bàsics com fruites, hortalisses i oli.

En el mercat nacional, també als 70, començaren a comercialitzar-se algunes gammes de productes a través d'establiments <<de productes de règim>> o de dietètica. Anys més tard sorgiran les primeres tendes especialitzades en alimentació ecologia, que avui en dia juguen un paper bàsic en la distribució d'aquests productes. De fet, convertides en petits <<bio-mercats>> de proximitat, pareixen el canal més lògic per a la difusió d'aquesta alternativa (Molina & Pérez, 2004)

Canals existents en el sector

Matèries primeres: Cada vegada són més nombroses les empreses que incorporen a les seves línies de producció ingredients de cultiu ecològic. Aquesta és una sortida que requereix un alta qualificació en quan a la producció, amb requeriments tècnics precisos, però en canvi és molt simple des d'un punt de vista comercial.

Venda directa: És la primera opció que moltes vegades es planteja el petit productor realment identificat amb aquest mode alternatiu de producció i que cerca una sortida conseqüent i que li permeti un major control de tot el procediment. Les possibilitats són diverses, des de la venda en la pròpia finca, a compradors de pas o concertats, fins a la venda en mercats ambulants o mercats fixos i en fires alternatives.

Establiments especialitzats en productes ecològics: constitueixen, en principi, el canal més lògic per a la difusió d'aquesta alternativa. El seu punt dèbil és el seu escàs volum, que pot

restar-li atractiu i dificultar la generalització. Però en els darrers anys han augmentat aquests tipus d'establiments amb tendència a superfícies cada vegada majors i amb gran nombre de referències i a on no falta l'oferta del producte fresc i de temporada.

Les agrupacions de consumidors: sota la forma de cooperatives, amb seccions de consum d'associacions, escoles o altres entitats. És una forma de comercialització típica del nostre sector, tot i que la pràctica resulta bastant minoritària i amb lamentable freqüència de la seva continuïtat es fa complicada.

Tendes de dietètica: han estat en molts de casos el primer punt a on s'ha pogut trobar productes ecològics. Però, una gran part d'aquests establiments han estat en moltes ocasions en contradicció amb la pràctica amb els plantejaments d'una autèntica alternativa d'alimentació natural.

Supermercats i grans superfícies: pràcticament totes les gran cadenes s'han aproximat al producte ecològic. Les gammes de més interès i major venda són les fruites i verdura fresca. Han estat un segment de ràpid creixement en els darrer any.

Els restaurants: en els darrers anys han augmentat la seva oferta amb productes ecològics. Els vegetarians incorporen cada vegada més ingredients procedents de cultius biològics, i els restaurants convencionals incorporen productes ecològics, principalment vi i olis. (Parra & Picazos, 2002)

4.6 Certificació ecològica

Autoritats i organismes de control a Espanya

El control de l'agricultura ecològica a Espanya està descentralitzat i és responsabilitat de les Comunitats Autònomes, per lo qual, la situació és heterogènia i el control s'organitza de forma diferent, depenent de cada Comunitat Autònoma. En les Comunitats Autònomes, l'autoritat competent està en general adscrita a les pròpies Conselleria o Departaments d'Agricultura.

En la majoria de les Comunitats Autònomes, el control es realitza per la pròpia autoritat competent o per els Consells Reguladors o Comitès de l'Agricultura Ecològica, que són organismes desconcentrats de naturalesa pública i amb règim de dret públic o privats que actuen com a autoritats de control.

Etiquetatge de productes ecològics

La regulació de l'etiquetatge s'aplica als productes vegetals i animals no transformats, als productes agrícoles transformats destinats a l'alimentació humana i als pinsos dels animals que duguin l'etiqueta, en la publicitat o en els documents comercials indicadors que suggeriran al consumidor que el producte que s'ha obtingut mitjançant el mètode de producció ecològica definit al Reglament.

El logotip ecològic de la Unió Europea indica que el producte està en plena conformitat amb les condicions i regulacions per al sector de l'agricultura ecològica establert per la Unió Europea. Per als productes processats que significa que al menys el 95% dels ingredients són ecològics. Juntament al nou logotip ecològic europeu, un nombre de codi de l'organisme de

mostra, així com el lloc a on les matèries primes agrícoles que componen el producte han estat cultivades.

Termes protegits

A cada país de la Unió Europea existeix una denominació protegida per als productes ecològics que coincideix amb el terme que es considera més característic en cada idioma per a referir-se al mètode de producció ecològica i que gaudeix de forma específica de la protecció que dona el Reglament.

Per altre part, mitjançant els Reglaments (CE) n°1804/99 i n° 392/94 es va fer extensiva la protecció a tots els termes comuns utilitzats: ecològic, biològic, orgànic, als derivats d'aquests termes i als seus diminutius, sols o combinats. Els termes protegits només estan autoritzats a utilitzar-se quan es demostrin que els seus productes compleixen les següents condicions:

- Al menys el 95% dels ingredients s'han produït d'acord amb els seus mètodes ecològics.
- S'ha d'atendre a les disposicions del sistema de control oficial.
- Procedeix directament del productor o el transformador i es presenta en un envàs segellat.
- Han de dur el nom del productor, l'elaborador o el venedor, o el nom i el codi de l'organisme de la inspecció.

Marcat de conformitat i logotip

A l'any 2010 es crea el logotip europeu per a l'agricultura ecològica, concebut per ser utilitzat amb caràcter voluntari per als operadors. Aquest logotip comunitari contribueix tant a la protecció dels productes ecològics, ja siguin vegetals o d'origen animal, com a la seva valorització i identificació.

A l'Estat Espanyol, els organismes de control de les Comunitats Autònomes són qui garanteixen el compliment de la normativa i concedeixen el dret d'usar la identificació de garantia als productes ecològics. Els productes certificats reben la autorització per poder utilitzar, apart de la marca de la conformitat comunitària en les seves etiquetes, el distintiu, marca de garantia o logotip de l'organisme de control. La base del disseny de cada un dels logotips de les diferents Comunitats Autònomes és el que es presenta sota l'epígraf Espanya, excepte en el cas de les entitats privades.

Per tant, podem trobar en el mercat europeu productes que porten el segell europeu, o el corresponen a un organismes de certificació local (públic o privat), o ambdós. Els productes importats poden dur fins els logotips d'entitats de certificació internacional, lo qual dificulta al consumidor identificar per el logotip els productes ecològics. Això fa que es perdi molta de la seva eficàcia com a eina d'informació.

Logotip Ecològic d'Espanya

5. Agricultura ecològica a les Illes Balears

5.1 Normativa i la regulació de l'agricultura ecològica a les Illes Balears

Normativa Autònoma	
Reglament	Regula
Reglament (CEE) 2092/91 del Consell de 24 de juny de 1991	La producció agrícola i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris
Reglament (CEE) n°1804/1999	Incloure les produccions animals, al Reglament (CEE) n°2092/1991 sobre la producció agrícola ecològica i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris.
Reglament (CE) n°882/2004 del Parlament Europeu i del Consell del 29 d'abril de 2004	Els controls oficials efectuats per garantir la verificació del compliment de la legislació en matèria de pinsos i aliments i la normativa per a la salut animal i benestar animal.
Reglament (CE) 834/2007 del Consell, de 28 de juny de 2007	La producció i etiquetatge dels productes ecològics
Reglament (CE) 889/2008 de la Comissió, de 5 de setembre de 2008	Estableix disposicions d'aplicacions del Reglament (CE) 834/2007 del Consell.
Reglament (CE)n°178/2002 del Parlament Europeu i del Consell del 28 de gener de 2002	Estableix els principis i els requisits generals de la legislació alimentària, es crea l'Autoritat Europea de Seguretat Alimentària i es fixen procediments relatius a la seguretat alimentària
Reglament d'execució (UE) n°392/2013 de la Comissió de 29 d'abril de 2013	Modifica el Reglament (CE) n°889/2008 en lo que respecta el règim de control de la producció ecològica
Real Decret 1852/1993 de 22 d'octubre	Producció Ecològica i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris
Ordre de 14 de març de 1995 per la que es dicten les normes del desenvolupament del Reial Decret 1852/1993	Producció Ecològica i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris, i s'estableix les funcions i composició de la Comissió Reguladora de l'Agricultura Ecològica.

Ordre de 26 de setembre de 1996 per la que es deroguen les Ordres de 4 d'octubre de 1989	S'aprova el Consell Regulador de la denominació genèrica "Agricultura Ecològica", i de 28 de desembre de 1993, per la que es dicten normes de desenvolupament del Reial Decret 1852/1993 de 22 d'octubre, sobre la producció agrícola ecològica i indicació de la mateixa en els productes agraris i alimentaris.
Reial Decret 506/2001, de 11 de maig de 2001	Modifica el Reial Decret 1852/1993, de 22/10/1993, sobre producció agrícola ecològica i indicació de la mateixa en els productes agraris i alimentaris.
Decret 27/2009, de 17 d'abril, d'adaptació del règim jurídic i econòmic del Consell Balear	La Producció agrària del Decret 49/2004 del 28 de maig, del règim jurídic i econòmic dels Consells Reguladors i d'altres ens de gestió i de control i delimitació de qualitat.
Reial Decret 883/2014, de 3 d'octubre.	Estableix i regula el Registre General d'Operadors Ecològics i es crea la Taula de Coordinació de la producció ecològica.
Ordre ECC/1936/2014, de 16 d'octubre	Dicta normes de control i inspecció en la importació de productes ecològics procedents de tercers països.

Fins a l'entrada en vigor de la primera normativa de producció ecològica europea, l'agricultura va estar lligada mitjançant el Reglament (CEE) 2092/91 sobre la producció agrícola ecològica i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris.

Al 1993 va entrar en vigor el Real Decret 1852/1993, de 22 d'octubre. S'estableixen normes sobre la producció agrícola ecològica i la seva indicació en els productes agraris i alimentaris. Aquest Decret va establir, a nivell nacional, la base legal per a que les Comunitats Autònomes assumissin el control d'aquest tipus de producció, d'acord amb l'establert al Reglament Comunitari. Les Illes Balears varen assumir aquesta competència el 16 de desembre de 1994. En aquest mateix any es crea el Consell Balear de Producció Agrària Ecològica (CBPAE), mitjançant el Decret 99/1994, de 21 de setembre (BOCAIB nº127, de 18 d'octubre). El CBPAE garanteix el compliment del Reglament Europeu (CE), 834/2007 del Consell, de 28 de juny de 2007 sobre la producció i etiquetat dels productes ecològics. Posteriorment, el 2004, amb l'aprovació del Decret 49/2004 de 28 de maig, de Règim Jurídic i econòmic dels Consells Reguladors i d'altres ens de gestió i de control de denominació de qualitat (BOIB nº79 de 5 de juny), el CBPAE es constitueix com a corporació de dret públic a base associativa, amb

personalitat jurídica pròpia, autonomia econòmica i plena capacitat d'obrar per al compliment de les seves funcions. (CBPAE, 2016).

5.2 L'agricultura ecològica a les Illes Balears

Des de la seva implantació a les Illes, l'agricultura ecològica sempre ha rebut el suport d'integrants de tots els sectors poblacionals, així com tots els cultius que es poden cultivar aquí tenen la seva derivació en ecològica. El que vol dir que aquesta agricultura no obeeix a ideologies o formes de pensament, tot i que els tòpics també són pertinents.

L'agricultura convencional de cada vegada acosta posicions cap els plantejaments ecològics (retirada massiva de plaguicides, normativa en bones pràctiques agrícoles, condicionalitat) i ho fa motivada per una població sensible al malbaratament dels recursos naturals i l'alimentació sana. Avui en dia es tracta d'un sector fort, amb una quota de mercat important i evolució ascendent constant, tant en els països amb llarga experiència (Anglaterra, Alemanya, França) com pels d'economia emergent (Índia, Costa Rica).

Segons les entrevistes realitzades a pagesos ecològics, la definició del productes ecològics és: tots aquells productes que no tenen tractament de químics de síntesis i estan fets amb un ordres culturals molt més conscienciades amb el medi ambient, que fan ús de varietats de calç, no fan un de pesticides i no volen forçar d'una manera artificial els processos naturals de vida. El motiu per el qual es pagesos es varen decidir per l'agricultura ecològica és per que hi va haver un boom dels productes químics a l'agricultura i molts de pagesos varen veure el camí fàcil, és a dir, varen veure que podien obtenir molts productes en poc temps i també productes que no són de temporada. En canvi, els pagesos decidiren no fer ús d'aquests productes químics, ja què uns productes amb pesticides no és bo per a la salut, ni per al medi ambient, en definitiva no troben cap benefici; així que ells varen decidir que si no era bo per ells, tampoc ho seria per a la gent que compra els seus productes i per això es decidiren per aquest tipus d'agricultura.

Els plantejaments majoritaris del qui practiquen agricultura ecològica a les nostres illes són a favor dels canals de comercialització propers (mercats, venda directa), energèticament poc dependents, que empren matèria orgànica compostada i fan poc ús dels fitosanitaris autoritzats pel Consell Balear de Producció Agrària Ecològica (CBPAE). Si bé un ample percentatge de la ciutadania coneix i consumeix productes ecològics, preferentment cultivats aquí, encara queda molta tasca a fer amb educació al consumidor fins que la majoria de les illes conegui la importància que suposa per una regió exercir la sobirania alimentària (APAEMA, 2014).

Al voltant del 14% de la producció agrícola de Balears és ecològica, guanyant terreny cada any. La major part d'aquesta producció (al voltant del 90%) s'exporta a altres països, fonamentalment nòrdics, a on el consum està més estes entre la societat. Tot i que la superfície dedicada a l'agricultura ecològica és important, l'oferta de productes ecològics produïts a les Illes és desigual. A grans trets, en aquests moment es disposa de produccions significatives d'ametlles i garrovers; també hi ha oferta apreciable de vins ecològics. En canvi, disposem de poca producció, i per tant de poca presència als mercats, d'hortalissa, fruita dolça i/o oli (APAEMA, 2008).

Els productes que es troben amb major disponibilitat són els fruits secs (ametllers i garrovers). La resta de productes tenen una disponibilitat baixa o nul·la. Tot això indica que les produccions a les Illes esta molt enrere per poder proveir una demanda elevada de productes

ecològics, ja que els productes tan essencials com l'hortalissa i la fruita, l'oli d'oliva i altres que són importants en la dieta d'avui en dia es troben en molt poca disponibilitat (APAEMA, 2008).

5.3 L'extensió i la distribució geogràfica de l'agricultura ecològica a les Illes Balears

L'any 2014 el nombre de productors ecològics segons el Consell Balear de Producció Agrària Ecològica (CBPAE) va assolir la xifra de 711 operadors per al conjunt de les Illes Balears (Figura 11), dels quals 505 corresponen a productors i 206 a elaboradors.

A l'illa de Mallorca hi ha hagut un increment en el nombre d'operadors totals (productors i elaboradors) respecte a l'any 2013, en concret un 0,7% més d'operadors, però si només tenim en compte els productors detectem una disminució en el nombre de productors (-2,3%) (Figura 11) i, per tant, una disminució en el nombre d'hectàrees a l'illa de Mallorca (-1,6%). Aquesta dinàmica també es produeix a l'illa de Menorca, però de manera menys accentuada, amb un operador menys i 5 hectàrees inscrites menys respecte a l'any 2013 (Figura 11) En canvi, a l'illa d'Eivissa, la dinàmica és totalment oposada, amb un increment del 9% en el nombre d'operadors i un 20% d'increment en el nombre d'hectàrees respecte a l'any 2013. A Formentera, es mantenen en el nombre d'operadors i el nombre d'hectàrees (CBPAE, 2014).

Pel que fa a la superfície, en l'any 2014 hi va haver 29.391,4 hectàrees inscrites, de les quals un 91% tenen una qualificació "Agricultura Ecològica", un 6% es troben "En Conversió" i el 3% es troben en situació de "Primer Any en Pràctiques" (Figura 13). Un 80% de la superfície inscrita es concentra a l'illa de Mallorca, mentre que la resta d'illes és del 18% a Menorca i del 2% a les Pitiüses. Aquesta dada respon a les diferències de superfície entre les illes, per tant, el resultat necessari per establir una relació entre les hectàrees inscrites a cada una i la seva superfície total per a poder avaluar la significació real del sector a cada territori insular.

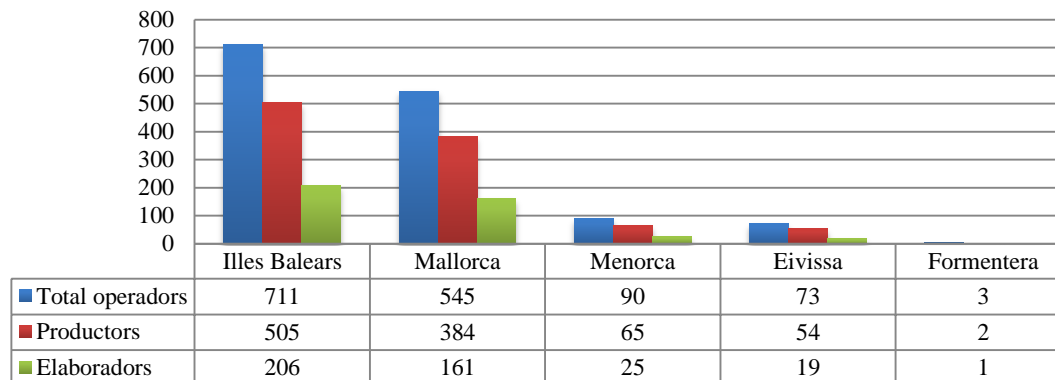
D'aquesta manera, resulta que les hectàrees d'agricultura ecològica suposen a Mallorca un 6,4% de la superfície total, a Menorca un 7,7% mentre que a Eivissa arriba a l'1% i a Formentera és tan sols del 0,05% (CBPAE). Si es compara la superfície inscrita a les Illes Balears amb la seva superfície agrícola utilitzada (SAU), resulta que la presència d'agricultura ecològica és del 12,1%. (CBPAE, 2014).

Segons les dades del Consell Balear de Producció Agrària Ecològica al 2014, els municipis amb més superfície ecològica a Mallorca són, Lluçmajor, Artà, Pollença, Manacor, Santanyí, Porreres, Muro, Campanet, Escorca i Santa Margalida. A Menorca són Maó, Ciutadella, Alaior, es Mercadal, Ferreries, es Migjorn Gran, Sant Lluís i es Castell i a Eivissa els municipis amb més superfície orgànica són Sant Josep de sa Talaia, Santa Eulàlia des Riu, Sant Antoni de Portmany i Sant Joan de Labritja (Figura 14). De Formentera no consten dades. Al mapa (Figura 15) podem observar millor la distribució de la superfície ecològica a les Illes.

En referència a l'evolució del sector ecològic, a nivell general, al 2014 es va produir un increment en el nombre d'operadors inscrits respecte al l'any 2013 (un 1,3% més d'operadors), encara que aquest augment es deu sobretot a l'increment en el nombre d'elaboradors (indústries agroalimentàries i comercialització) inscrits, amb un 9,6% més d'elaboradors respecte al 2013. En el cas dels productors, al 2014 es va produir una disminució del 1,7% respecte a l'any anterior (CBPAE, 2014).

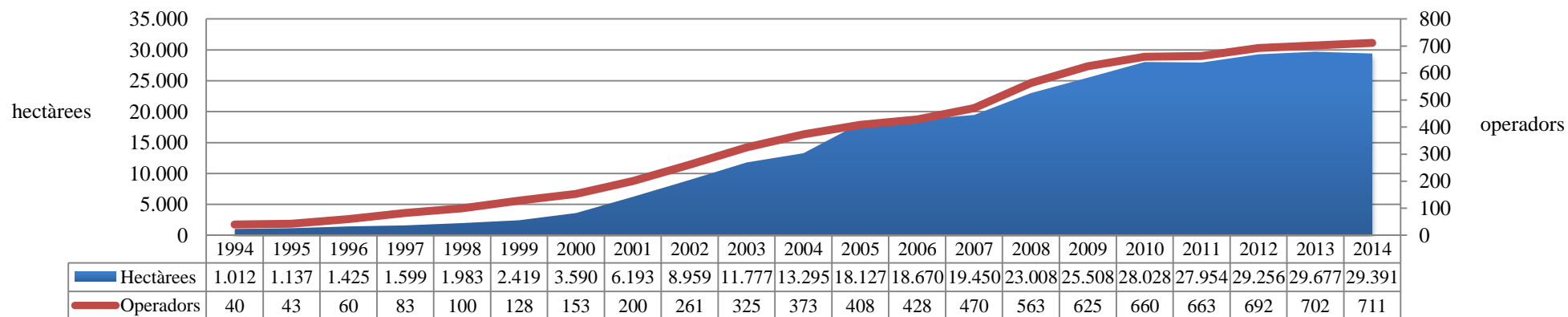
En canvi, en el cas del nombre d'hectàrees, al 2014 es va produir una petita disminució respecte al 2013, en concret hi va haver 286 hectàrees menys que l'any anterior, el que suposa una disminució d'un 1% (Figura 12). Respecte a l'any anterior, els cultius on hi ha hagut una disminució en el seu nombre d'hectàrees són cítrics (-9%), boscos i recol·lecció silvestre (-6%), cereals i lleguminoses (-5%), olivar (-4%) i fruits secs (-1%). En canvi hi ha hagut un increment en els cultius de fruiters (19%), vinya (11%), hortalissa (6%) i pastures i farratges (1%) (Figura 16).

Figura 11
Operadors en agricultura ecològica a les Illes Balears. 2014

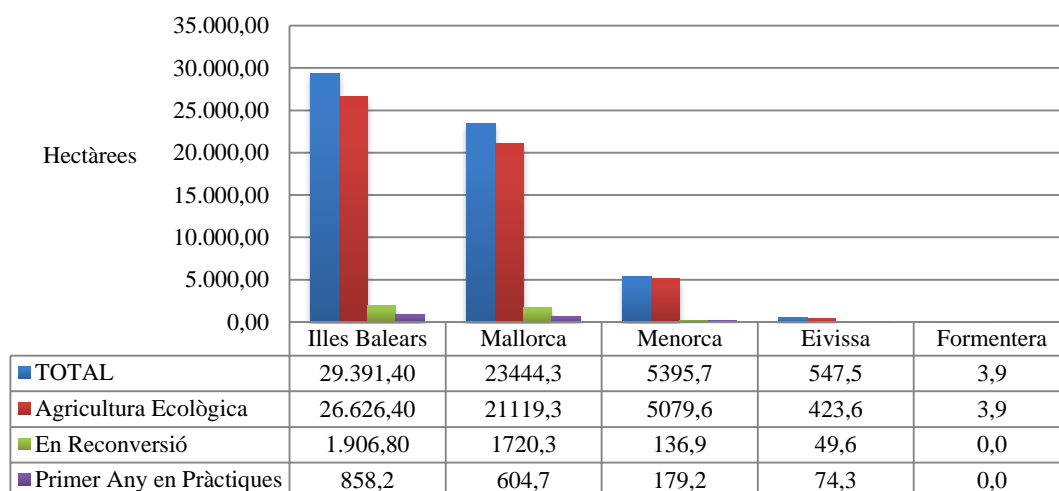
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica - 2014

Figura 12: Evolució de la producció agrària ecològica Illes Balears 1994-2014

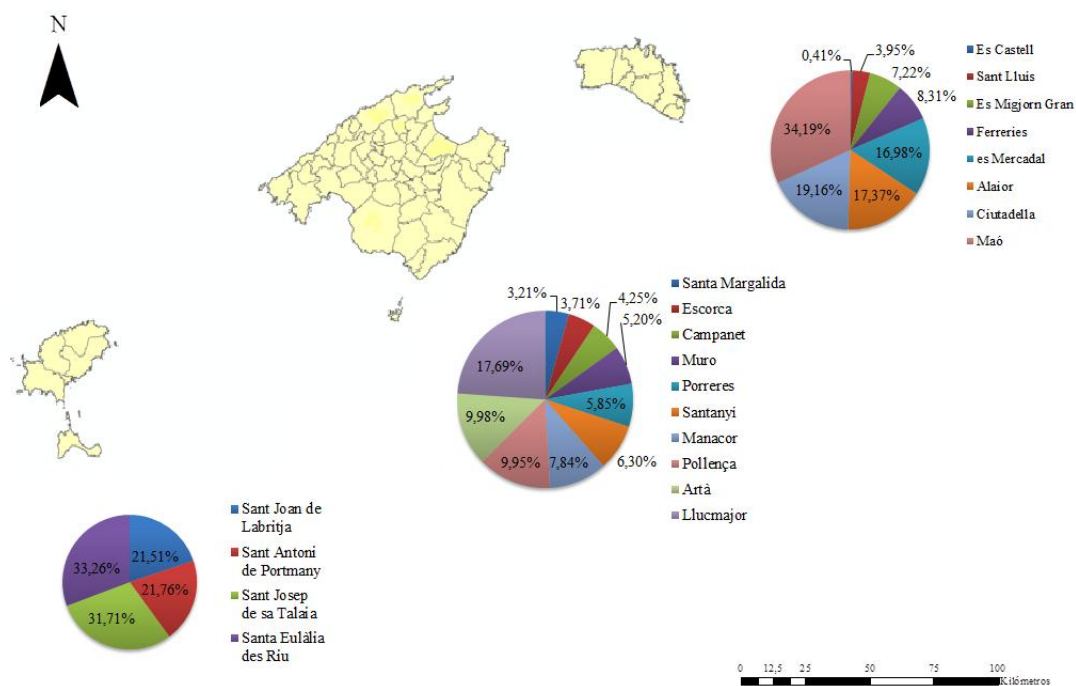
Font: Font: Elaboració pròpia a partir de les dades Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica - 2014.

Figura 13: Hectàrees d'agricultura ecològica a les Illes Balears. 2014

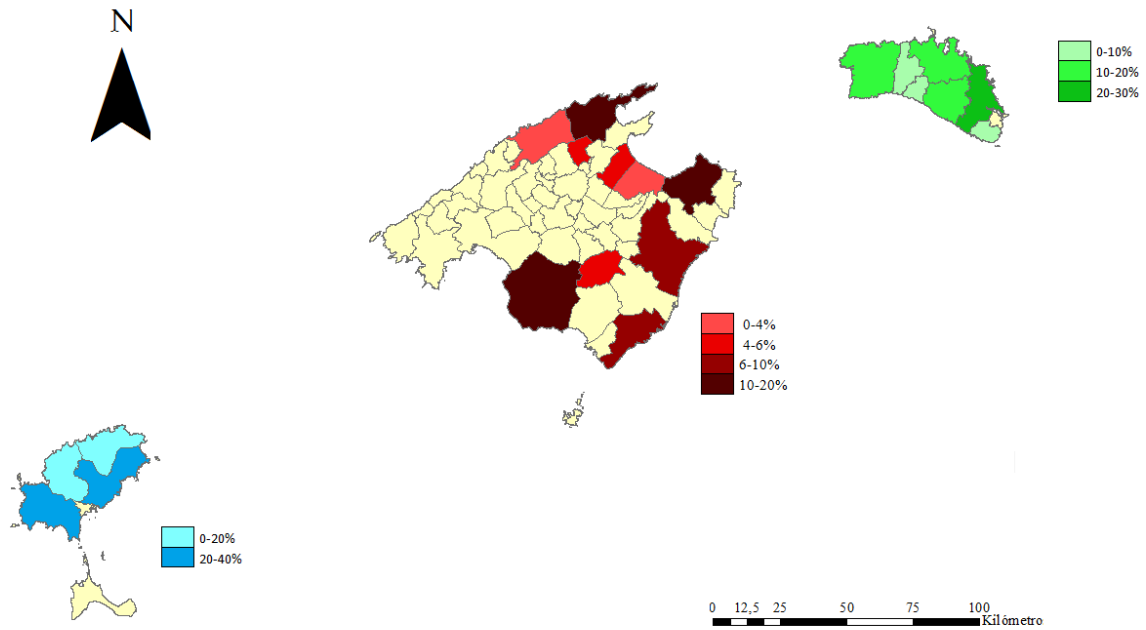
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica – 2014.

Figura 14: Percentatge de la superfície ecològica total per municipis

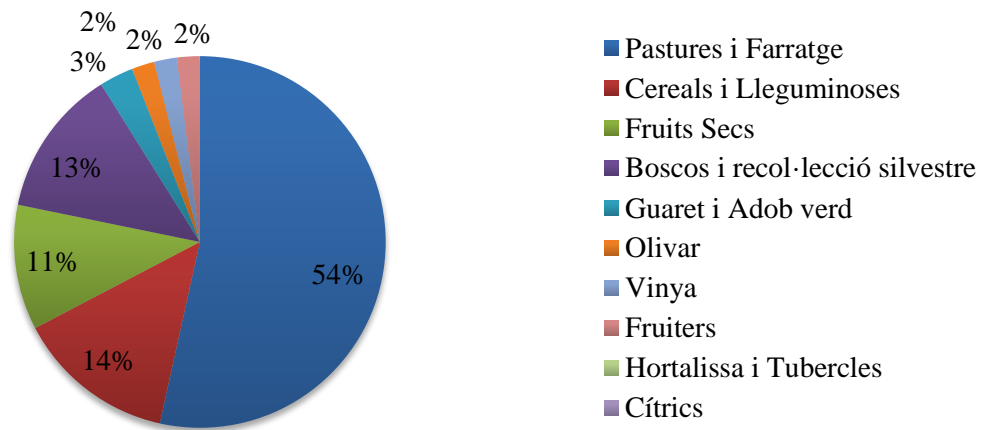
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica – 2014.

Figura 15: Percentatge dels municipis amb més superfície ecològica

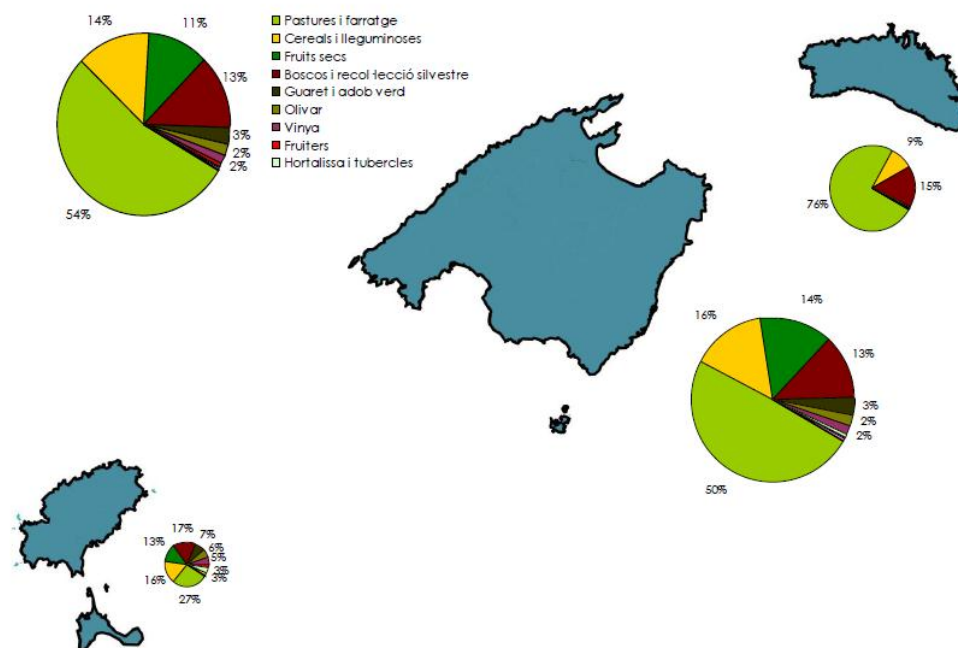
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica – 2014.

Figura 16: Proporció de la distribució d'agricultura ecològica per tipus de cultiu Illes Balears. 2014

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica – 2014.

Figura 17: Proporció de la distribució d'agricultura ecològica per tipus de cultiu Illes Balears

Font: Consell Balear de la Producció Agrària Ecològica – 2014.

5.4 Canals de comercialització

La següent informació ha estat extreta a partir de les entrevistes realitzades als pagesos ecològics de la UIB.

A les Illes Balears el canal de comercialització que destaca és la venda directa a la finca. Segons els productors entrevistats, molts de consumidors decideixen desplaçar-se directament a la finca per poder comprar productes ecològics. Així tenen la certesa de que aquests es troben al preu que li correspon, com no hi ha hagut intermediaris el preu no s'eleva, i sobretot el motiu de la compra a la finca és per què els productes són més frescs, i per tant de millor qualitat. Amb aquest tipus de venda es pot establir una comunicació directa amb el productor / pagès i així el consumidor tindrà més confiança a la hora de comprar algun producte.

Un altre canal de comercialització que destaquen és la venda de productes ecològics als mercats i/o fires. Els mercats es celebren cada x dies i les fires una vegada al mes o cada dos. Per exemple cal destacar el mercat que cada dijous hi ha a la Universitat de les Illes Balears (UIB) de 10.30 a 14.30 hores i cada dissabte de 8.00 a 14.00 hores a la Plaça dels Patins (Palma). Tant als mercats com a les fires (com succeeix amb la venda a la finca), s'estableix una relació directa entre el productor i el consumidor, i per tant el consumidor guanya una confiança al moment de comprar algun producte ecològic.

En els darrers anys hi ha una via que ha tingut un desenvolupament més lent, en comparació amb els dos anteriors. Es tracta del repartiment a domicili, si una persona no pot anar personalment a comprar productes ecològics, pot contactar amb el productor via telefònica o via e-mail i realitzar una comanda i el productor t'ho durà a casa teva. Tot i que hi ha l'alternativa del repartiment a domicili, els productors afirmen que els consumidors prefereixen

anar a la finca directament o als mercats, i així poder establir una relació més directa amb els consumidors i poder visualitzar els productes per ells mateixos.

Per altra banda, destaquen que les multinacionals han observat que hi ha hagut un augment en la demanda de productes ecològics, per tant, no és estrany veure productes ecològics en aquests establiments. Però aquests tenen un desavantatge, els preus són elevats i tot que duguin l'etiqueta d'ecològic no transmeten la mateixa confiança que si el compres a la finca del pagès.

A Mallorca, s'aprecia un interès creixent, amb nombrosos grups de consum ecològics i mercats com el de Palma. El mercat d'agricultura ecològica que cada dimarts i dissabte es celebra a la Plaça del Bisbe Berenguer Palou (Plaça Patins), és el primer d'aquest tipus que es constitueix en una capital de província espanyola.

Per altre banda, comencen a sortir noves iniciatives que aprofiten les oportunitats que ofereix la societat de la informació, creant portals de venda de productes ecològics locals online. A més, existeixen nombroses webs i directoris que ofereixen publicacions d'empreses dedicades a l'elaboració, distribució i comercialització de productes ecològics locals com via per concentrar l'oferta i facilitar la cerca a les persones consumidores.

També, existeix una important oferta de fires (Fira del Fang a Marratxí, Fira d'Andratx de productes ecològics i races autòctones, Fira de Porreres. Diada d'Agricultura Ecològica, espai de trobada entre clients i productors amb certificació ecològica, Fira Ecològica Nocturna en Can Picafort, Dijous Bo d'Inca, Fira de l'oliva a Caimari, Fira de la mel a Llubí, Fira d'esclata-sangs a Mancor de la Vall. Fira de la Tardor a Sa Pobla, Festa del Vi Jove, Fira de Sa Perdiu a Montuiri) i mercats en els que poder adquirir productes ecològics o degustar de la gastronomia més tradicional de l'illa.

5.5 El consum de productes ecològics a les Illes Balears

Per saber el consum de productes ecològics a les Illes Balears s'ha fet ús del resultat de les enquestes duta a terme per l'Associació de la Producció Agrària Ecològica de Mallorca (APAEMA) extret del treball "*Anàlisi del sector de la producció Agrària Ecològica a les Illes Balears*" i també s'ha fet ús de les entrevistes realitzades als pagesos ecològics que cada dijous pugem a la Universitat de les Illes Balears (UIB).

En referència als hàbits i preferències alimentaris de la població de les Illes Balears, segons les enquestes el supermercat és el lloc a on més compra habitualment la població, sobretot a l'illa de Mallorca, ja que a la resta d'illes, la població compra els productes a petits comerços. En canvi, segons les entrevistes, els consumidors prefereixen anar directament a la finca del pagès a comprar els productes o al mercat.

El consum de productes frescs és molt alt, com el de peix. Els aliments ecològics que més es consumeixen són hortalisses i fruites, seguits de la mel. Els productes locals que més compra la població són verdures i fruita, altres productes són la llet i els seus derivats i l'oli.

Tant a les respostes de les enquestes realitzades per APAEMA i les respostes de les entrevistes, coincideixen en que la majoria de la població de les Illes Balears té coneixement sobre l'agricultura ecològica, els saben diferenciar dels productes de l'agricultura convencional, tenen coneixement de que els productes ecològics no tenen residus, tenen millor gust, un

sistema de producció respectuós amb el medi ambient, major qualitat nutritiva i garantia per a la salut.

En relació al preu, és cert que els productes ecològics tenen un preu més elevat que els productes de l'agricultura convencional. Però la població de les Illes està disposada a fer un estalvi un poc més elevat, ja que els productes ecològics són beneficiosos per a la salut (fet que es destaca), i respectuós amb el medi ambient.

També dir, que els productes ecològics tenen molta mà d'obra al darrera, és a dir, un camp de productes químics et traurà el producte en poc temps, i un producte que no ha estat manipulat tardarà un poc més. Per exemple, una patata que venen a les grans superfícies, la trobarem llisa i maca, però hem de saber que aquella patata ha passat per un procés químics i ens menjarem una patata contaminada, en canvi, si portem una patata que no ha passat per un procés químic, aquesta no serà tan "maca" per al consumidor i no es vendrà.

6. Conclusions

Després d'haver realitzat aquest treball queda clar que l'agricultura ecològica és beneficiosa per a la salut i per al medi ambient. Els aliments tenen millor gust i saps que estàs menjant un aliment que no ha estat transformat químicament.

Però, tot i el creixent augment de l'agricultura ecològica a Espanya i a les Illes Balears, hi ha poca comercialització de productes ecològics, ja que aquests s'exporten a l'estranger en el cas d'Espanya i el en el cas de les Illes es troben més limitats a la hora de poder donar sortida als productes.

Com hi ha poca comercialització fa que els preus siguin elevats i poc consumidors es decideixin a comprar els productes i provoca que l'agricultura ecològica es trobi en una situació molt inestable.. per tal de pal·liar aquesta situació s'han d'establir unes línies de suport a aquest sector, ja sigui de les multinacionals.

S'ha d'impulsar el mercat interior. La gran majoria de productes ecològics, tant d'Espanya com de les Balears, s'exporten a l'exterior fent que el mercat interior sigui molt reduït i estigui estancat. S'han de promulgar mesures per estimular el consum intern.

Els productors i/o elaboradors, tant espanyols com balears, són conscients del desconeixement real que existeix entorn a l'ecològic en alguns habitants, per tant, la venda directa és una gran oportunitat per explicar tot el que engloba un producte ecològic trencant estereotips i aclarir conceptes que reverteixin en un augment la valorització del producte i la intenció de compra. La proximitat amb els clients resulta essencial i per això des de el costat de l'oferta és necessari una major dotació d'espais públics habilitats per a l'exposició i venda de productes exclusivament ecològics.

La venda directa a través de fires, mercat, o a la mateixa finca del pagès, és en ocasions l'única alternativa viable per poder treure sortida als productes ecològics, per que aquests han de competir amb les grans superfícies.

Impulsar un canvi en els hàbits de consum i de la vida de la població, a través del desenvolupament d'accions de formació i sensibilització que augmentin el nivell de conscienciació sobre la importància del consum saludable, sostenible, solidari i responsable.

Potenciar el suport institucional del sector ecològic, a partir de la creació d'estructures col·lectives coordinades que afavoreixin una comunicació fluida i una actuació compromesa de l'administració pública (estatal i autonòmica). S'ha d'augmentar la informació sobre el mercat ecològic, s'ha de divulgar els avantatges del mercat orgànic, de tal manera, que reverteixi en un augment de consum en entorns pròxims.

És important efectuar campanyes de comunicació que permetin incrementar el coneixement dels consumidors sobre els aliments ecològics en general i diferenciar-los dels aliments tradicional, destacant els beneficis que tenen per a la salut, medi ambient, gust. Sobretot s'ha d'arribar a un acord amb el tema preu, aquests han de baixar i facilitar l'accés a aquests productes per tal d'augmentar el consum.

És necessari que la varietat de productes ecològics sigui àmplia i que a més es puguin trobar productes de tot tipus amb la quantia suficient, que el consumidor no només trobi molt d'un sol producte sinó una quantitat adequada de tot el que vulgui.

Una bona iniciativa per augmentar el consum de productes ecològics és que als centres educatius s'hauria de donar informació sobre l'agricultura ecològica, dels beneficis que té, a través de taller o de visites als horts ecològics.

7. Bibliografia

Alonso Mielgo, A. (2002). Desarrollo y situación actual de la agricultura ecológica: elementos de análisis para entender el caso español. *En Estudios Agrosociales y Pesqueros*, n.º192, 2002 (pp.123-159).

Altieri, M.A., Nicholls, C.I. (2012). Agroecología: Única esperanza para la soberanía alimentaria y la resiliencia socioecológica. *En Agroecología* 7 (2): (pp.65-83).

Anàlisi del sector de la producció agrària ecològica a l'illa de Mallorca (Juliol, 2008). Estudi realitzat per APAEMA: *Associació de Producció Agrària Ecològica a Mallorca*. Disponible a:
<https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbnxhcGFibWF8Z3g6NWE0NTkyY2NhMjg2M2Q1NQ>

Anàlisi del sector de la producció agrària ecològica a les Illes Balears (Novembre, 2008). Estudi realitzat per APAEMA: *Associació de Producció Agrària Ecològica a Mallorca*. Disponible a:
http://www.cbpaee.org/files/BID_063-Analisi_produccio_agraria_Balears_2008.pdf

Armeston López, X. A. (2005). Lecturas geográficas de la agricultura ecológica en Cataluña. *En Ería*, 66 (2005), (pp. 27-43).

Binimelis Sebastián, J., Barceló Adrover, A., Canyelles Garau, A. (2004). ¿Hacia una agricultura alternativa? El desarrollo de la agricultura ecológica en Mallorca en el marco de la Transición Postproductivista. *Geographicalia*, 45, (pp. 21-37).

Boza, S. (2013). Incidencia de las políticas públicas en la evolución del sector agrícola-ecológico: el caso de Andalucía, España. *Cuadernos de Desarrollo Rural*, 10 (72). (pp.291-310).

Briggs, D., Courtney, F. (1989). Agriculture and environment. The physical geography of temperate agricultural systems. Ed. Longman. Harlow, Inglaterra.

Briz, J., de Felipe, I., Grande, I., Al-Hajj, M. i Briz, T. (2004): La cadena de valor de los productos ecológicos. A *Agricultura ecológica y alimentación: Análisis y funcionamiento de la cadena comercial de productos ecológicos*. (pp. 73-150)

Carmona Martínez, M.M., Gómez García, J., Faura Martínez, U. (2005). La difusión de la agricultura ecológica en España: una propuesta de modelización matemática. *Estudios Agrosociales y Pesqueros*, nº 205 (pp. 39-63).

Chryssochoidis, G i Fotopoulus, C. (2000): Factors affecting the decision to Purchase Organic Food. *Journal of Euromarketing*. 9 (3) The Haworth Press.

Del huerto a la mesa. (2016, 28 de febrero). *Última Hora*, pp. 32.

Delgado, E., López de Ayala, M., & Doncel, V. (2006). Las ayudas agroambientales. En *VV.AA., La agricultura y la ganadería extremeñas*. Informe 2005 y análisis de una década: 1996-2005. Badajoz: Caja de Ahorros de Badajoz.

El fruto de una década ecológica. (2016, 14 de abril). Última hora. Disponible en: <http://ultimahora.es/noticias/part-forana/2016/04/14/187400/fruto-decada-ecologica.html>

Estudi de Produccions de l'agricultura ecològica a l'illa de Mallorca (Maig, 2008): estudi realitzat per APAEMA: *Associació de Producció Agrària Ecològica de Mallorca*. Disponible a: http://www.cbpaee.org/files/estudi_prod_ae_Mallorca_2008.pdf

Gaston G.A. Remmers. (1993). Agricultura tradicional y agricultura ecológica: vecinos distantes. *Agricultura y Sociedad* nº66 (pp. 201-220).

González de Molina, M., Alonso, A.M., i Guzmán, G.I. (2007). La agricultura ecológica en España desde una perspectiva agroecológica. *Revista Española de Estudios Agrosociales y Pesqueros*, nº214 2007 pp 47-73. Disponible a http://www.magrama.gob.es/ministerio/pags/biblioteca/revistas/pdf_REEAP/r214_2.pdf

González, V. i Altés, A. (2002): Evolución de la Agricultura Ecológica en España y sus perspectivas. A *Manual de Agricultura y Ganadería Ecológica*. (pp 203-219)

González, J.M., Hernández, I., i Ruiz, B. (2014): Agricultura ecológica en España: Caracterización, normativa y participación creciente en el mercado alimentario. En *Distribución y Consumo* 2014-Vol.1 (pp. 28-35) Disponible a: http://www.mercasa.es/files/multimedios/1394735302_Agricultura_ecologica_en_Espana_28-35.pdf

Guirardo González, C., Badia Perpinyà, A., Tulla, A.F., Vera Martín, A., Valldeperas Belmonte, N. (2014). La agricultura social en Catalunya: innovación social y dinamización

agroecológica para la ocupación de personas en riesgo de exclusión. *Revista de Estudios sobre Despoblación y Desarrollo Rural* (pp. 65-97).

Guzmán, G., Alonso, A.M. (2007). La Investigación participativa en agroecología: una herramienta para el desarrollo sustentable. *Ecosistemas* 16 (1): (pp.24-36). Disponible a <http://www.revistaecosistemas.net/index.php/ecosistemas/article/view/135>

Guzmán, G., González de Molina, M. (2007). Agricultura tradicional versus agricultura ecológica. El coste territorial de la sustentabilidad. *Agroecología* 2: (pp.7-19).

Lampkin, N. (1998). *Agricultura Ecológica*. Ed. Mundi-Prensa. Madrid.

López García, D. (2011). Agricultura Ecológica y Canales Cortos de Comercialización: propuestas para mantener la actividad agraria en nuestros campos. *Área de Agroecología y Soberanía Alimentaria. Ecologistas en Acción*. Disponible a: <https://daniellopezagroecologia.files.wordpress.com/2011/05/texto-canales-cortos-de-comercializacion-tudela-may2011.pdf>

Marsden, T., Little, J. (1990). Introduction in Lowe, P., Marsden, T., Whatmore, S. (eds.). *Technological Change and the Rural Environment*, London, David Fulton Publishers.

Mercado Ecológico: Investigación – acción participativa sobre las tendencias de mercado ecológico en el ámbito Local (2011). *Estudio IAP, Proyecto ‘saber cooperativo’*. Programa empleaverde, de la Fundación Biodiversidad. Disponible a: https://issuu.com/asgeco/docs/estudio_iap_completo

Michelsen, J. (2001). Recent development and political acceptance of organic farming in Europe. *Sociologia Ruralis*, vol. 41, nº1, (pp. 3-20).

Miele, M. (2001): *Creating Sustainability. The Social Construction of the Market for Organic Products. PhD thesis. Circle for Rural European Studies. Wageningen Universiteit. The Netherlands.*

Molina, Mª A. i Pérez, J. (2004): La agricultura ecológica en España. En *Agricultura ecológica y alimentación: Análisis y funcionamiento de la cadena comercial de productos ecológicos*, (pp 7-70).

Offerman, F i Nieberg, H. (2000): Economic Performance of Organic Farming in Europe. *Organic Farming in Europe. Economics and Policy*, vol 5. University of Hohenheim. Stuttgart (Germany).

Parra, A. i Picazos, J. (2002): Comercialización de los productos biológicos. En *Manual de Agricultura y Ganadería Ecológica*. (pp. 219-228)

Ploeg, J.D. Van der Long, A. i Banks J. (eds) (2002): *Living Countrysides. Rural Development Proceses in Europe: The Stat of the Art. Elsevier. Doetinchem, The Netherlands.*

Schmid, O., De Fontguyon, G., Sans, P. (2007). Desarrollo del mercado de productos de la agricultura ecológica en Europa: un análisis de sus condiciones y del papel de las iniciativas Comerciales. En *Revista Española de Estudios Agrosociales y Pesqueros*, nº124, 2007 (pp. 15-45).

Sevilla Guzmán, E. (2004). Agroecología y agricultura ecológica: hacia una ‘re’ construcción de la soberanía alimentaria. *En VI Congreso de SEAE*. Almería, 27 de septiembre de 2004.

Soler Montiel, M. (2009). El contexto socioeconómico de la agricultura ecológica: la evolución de los sistemas agroalimentarios.

Tello, E., Galán del Castillo, E. (2013). Sistemas agrarios sustentables y transiciones en el metabolismo agrario: desigualdad social, cambios institucionales y transformaciones del paisaje en Catalunya (1850-2010). HALAC. *Belo Horizonte, volumen II, número 2, marzo – agosto 2013*, (pp.267-306).

Vega-Zamora, M. (2012). El comportamiento del consumidor de aceite de oliva virgen extra ecológico en España. Un estudio exploratorio. *En Agroalimentaria*, Vol. 19, N°37; julio-diciembre 2013 (pp.51-60).

Pàgines webs:

- Organització de les Nacions Unides per a l’Alimentació i l’Agricultura: www.fao.org
- International Federation of Organic Agriculture Movements: www.ifoam.bio
- Eurostat: www.ec.europa.eu/Eurostat
- Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente: www.magrama.gob.es
- Consell Balear de Producció Agrària Ecològica: www.cbpa.org